

Samvirke

NR. 18 . 15. OKTOBER . 1969

KL

Lille Xe

Herover hedder Xe, er syv år gammel og vietnameser. Han har mistet sin mor under krigen og er selv blevet invalid. Derfor kom han til lægebehandling i Danmark, men efter at han i fjor vendte tilbage til sit hærgede hjemland, tabte hans danske plejeforældre helt kontakten med ham og frøgtede, han var blevet ramt af en ny ulykke. Inde i bladet fortæller Jørgen E. Poulsen, hvordan han atter fandt lille Xe – i et af de sydvietnamesiske områder, som beherskes af Vietcong.

48% AF DANMARKS HUSSTANDE går i brugsen

Af de tre-fire milliarder kroner, de danske forbrugere årligt køber for i brugsen, anvendes nu over halvdelen til indkøb i supermarkeder og dobbeltsupermarkeder. I kalenderåret 1968, for hvilket den udførlige brugsforeningsstatistik netop er afsluttet, tegnede disse butikker sig for 49 procent af brugsforeningernes samlede butiksvareomsætning, og der er ingen tvivl om, at de nu har passeret 50 procent-mærket.

Det vil sige, at disse godt 300 forretninger (1968: 297 supermarkeder og 35 dobbeltsupermarkeder) sælger varer for lige så meget som 1934 andre brugsforeningsbutikker tilsammen – et slående vidnesbyrd om, hvor hurtigt detailhandelens former og forbrugernes indkøbsvaner ændrer sig i disse år.

Den traditionelle diskbutik, som var enerådende i detailhandelen indtil for tyve år siden, er i dag trængt så stærkt tilbage, at den i 1968 kun omsatte ni øre af hver krone, der blev købt for i brugsen. Men også den almindelige selvbetjeningsbutik – langt den mest udbredte butiksform inden for brugsforeningsbevægelsen – synes at have toppet.

Det var i 1949, at brugsforeningen i Esbjerg åbnede den første selvbetjeningsbutik herhjemme, og siden har S-butikkerne år for år kunne notere en uafbrudt stigende andel i brugsforeningsbevægelsens totalomsætning. I 1968 er denne linie for første gang blevet brudt. Det er en uhyre beskedent tilbagegang, der er tale om: fra 41 procent af totalomsætningen i 1967 til 40 procent i 1968, men den markerer dog et bemærkelsesværdigt omslag i tendensen – kun tyve år efter, at brugsens start af en selvbetjeningsbutik var et eksperiment, hvis dristighed fik mange kyniske fagfolk til at ryste på hovedet.

Det billede, statistikkens tørre tal giver af brugsforeningsbevægelsens liv og indsats, er i år blevet mere præcist, nuanceret og up to date end tidligere, blandt andet takket være en effektiv udnyttelse af EDB-teknikken. Men en ting vil man forgæves søge: en opdeling efter skillelinien land-by.

Det har ellers været en fast tradition at angive bybrugsforeningernes og landbrugsforeningernes resultater hver for sig. Denne sondring var sikkert ganske hensigtsmæssig, dengang brugsen på landet handlede med vognsmørelse og kørepiske, og da den typiske landbohusholdning var en i høj grad selvforsynende storfamilie med karle og piger på kost. I vore dage er forbrugsmønstret i landbo-

og byhusholdninger langt mere ensartet, og desuden bliver grænsen mellem land og by jo mere og mere flydende, blandt andet fordi mange bor på landet, men arbejder i byerhverv, medens samtidig store sommerhusbebyggelser og nye forstadskvarterer præger udviklingen i en række landkommuner.

Opdelingen land-by var altså efterhånden forældet og intetsigende eller i værste fald vildledende. Derfor har statistikken nu afskaffet begreberne by-brugsen og land-brugsen.

Det er helt andre kriterier, som i dag er af værdi, når man ud fra de nøgterne tal skal vurdere fremtidsudsigterne for brugsforeningsbevægelsen som helhed og for den enkelte forening.

Den kraftigste omsætningsstigning foregår i de såkaldte *centerbutikker* – forretninger, der er placeret i de i FDBs landsanalyse udpegede centre. De havde i 1968 en gennemsnitsfremgang på 21 procent og lokalcenterbutikkerne endda 30 procent, medens gennemsnitsstigningen i omsætning for samtlige brugere udgjorde 11 procent.

Ser man på den anden ende af skalaen, finder man, at 1095 butikker ikke nåede den omsætningsfremgang, som svarer til årets prisstigning – cirka 7 procent. Disse butikker (næsten halvdelen af samtlige) havde altså stagnation eller reel tilbagegang i butiksvareomsætning. 457 butikker måtte endda notere en tilbagegang i omsætningsbeløbet målt i kroner.

Langt de fleste af butikkerne med reel tilbagegang er diskbutikker eller S-butikker, men det er absolut ingen regel uden undtagelser. Over en fjerdedel af diskbutikkerne gik således frem med mere end 10 procent i omsætning, og omvendt havde cirka hvert fjerde supermarked reel tilbagegang.

Noget lignende gør sig gældende ved en opdeling efter omsætningsstørrelse. Ser man på butikkerne gruppevis, kan man sige, at først ved en butiksvareomsætning på over 700.000 kroner er der tale om en reel gennemsnitsfremgang. Men selv blandt de mindste forretninger finder man nogle, som har banket omsætningen i vejret med 20-30 procent.

Det, statistikken kan give, er altså kun udviklingens hovedlinier. Vurderingen af den enkelte butiks muligheder vil selvsagt kræve en nøjere analyse, hvor for eksempel også de stedlige konkurrenceforhold og butikslederens såvel som det øvrige personales dygtighed kommer ind i billedet.

At konkurrencen er hård, fremgår dels af en nedgang i driftsoverskuddet på 19 millioner kroner for samtlige landets brugsforeninger under ét, dels af udviklingen på dividendeområdet. I 1967 gjaldt for 55 procent af butiksvareomsætningen (excl. HB) en dividende på 3 procent og derover. I 1968 var dette kun tilfældet for 36 procent.

Opdelt efter dividendens størrelse i 1968 grupperer foreningerne sig således:

- 240 foreninger gav under 1 pct.
- 340 foreninger gav 1-1,99 pct.
- 669 foreninger gav 2-2,99 pct.
- 368 foreninger gav 3-3,99 pct.
- 111 foreninger gav 4-4,99 pct.
- 42 foreninger gav 5 pct. eller derover.

Det, der her er beregnet, er den faktiske udbetalte dividende som procent af den samlede butiksvareomsætning *inclusive moms*. Forholdet er imidlertid det, at flere og flere foreninger er gået bort fra at betale dividende af moms. Det gjaldt lige ved 1000 af de 1770 foreninger, som er med i oversigten. Den *deklarerede* dividende (altså den på generalforsamlingen vedtagne procent) er naturligvis i disse foreninger lidt højere end den dividende procent, som er angivet i ovenstående beregning.

HB, som ikke er talt med ovenfor, betalte både i 1967 og 1968 3 procent dividende af købet (incl. moms). Også for det i 1969 afsluttede regnskabsår betalte HB 3 procent, dog excl. moms.

Trods tendensen til lavere dividende-procenter udgjorde det totale dividendebeløb i samtlige danske brugere dog et større beløb end nogen sinde, nemlig 85,6 millioner kroner mod 83,2 millioner året før. Det er altså stadig ikke nogen ren klatskilling, landets forbrugere får i dividende ved at gå i brugsen. Ydermere var den let „skræbende“ dividende jo medvirkende til, at brugsens priser kunne holdes på et niveau, der – som LOs konsumerundersøgelse viste – var lavere end konkurternes.

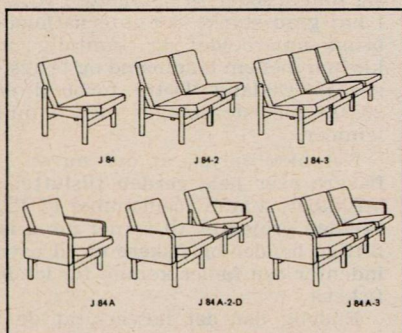
Det er som bekendt et meget diskuteret spørgsmål, hvordan brugsen skal afbalancere hensynet til dividenden med kravet om den lavest mulige dagspris på varerne. Men resultatet af den førte politik var i alt fald i 1968, at flere forbrugere end nogen sinde gik i brugsen.

Antallet af brugsforeningsmedlemmer steg i dette år med 38.000 til 805.000. Det svarer til 48 procent af det samlede antal husstande i landet (mod 46 procent året før). Hver af dem købte for gennemsnitligt 4112 kroner i brugsen.

Stole man kan bygge med

Additionsmøblerne er tegnet af arkitekt Jørgen Bækmark og de udføres i lys eg. Lænestolen kan leveres med eller uden arm-læn. Stolene kan kobles sammen til større eller mindre sofaer, ligesom der også kan anbringes en bordplade mellem stolene. Priserne er med heluldent betræk.

Sofa J 84 A - 3 . . . . . kr. 1299,00
Lænestol J 84 A . . . . . kr. 575,00
Lænestol J 84 u. arme . . . kr. 362,00
Bordplade J 84 D . . . . . kr. 125,00

MØBLER

ALBERTSLUND
Roskildevej 45
(01) 64 88 66

ÅRHUS
Vesterbro Torv
(06) 12 90 00

AALBORG
Skalborg
(08) 13 70 20

HOLSTEBRO
Hostrupsvej 9
(07) 42 26 77

ODENSE
Østerbro 41
(09) 11 81 11

VORDINGBORG
Marienbergvej 90
(03) 775 nr. 1655

VEJEN
Arnfredvej
(05) 36 09 44

FDB Møbler fås gennem Brugsen, Anva og HB møbelafdelinger

Sammenslutning af de internationale handels-organer

Nye landvindinger i andels-samarbejdet udover grænserne

I forbindelse med Det internationale Andels-Forbunds (ICAs) verdenskongres i Hamburg fornylig holdtes en lang række special-konferencer, hvor betydningsfulde kooperative engros- og detailhandelsanliggender, boligsørgsmål, forsikrings-samarbejde, landbrugs- og fiskeriproblemer, olie-forsyning, bankanliggender etc. behandle-

des. Mens selve verdenskongressen er et forum for de principielle og ideologiske drøftelser, er det gennem de nævnte special-konferencer og deres valgte komiteer, at det internationale andels-samarbejde planlægges og føres ud i praksis.

For brugsforeningsbevægelsens vedkommende samler hovedinteressen sig om de to komiteer for henholdsvis engros- og detailhandel. Begge har de haft en meget lovende udvikling i kraft af de store forskydninger i den europæiske handelsudvikling i de seneste år. Det gælder i særlig grad engros-komiteen (CWC), hvis sekretariat under ledelse af cand.polit. *Niels Hoff* har hovedsæde i København, med *Ebbe Groes* som næstformand i komite-styret.

Det internationale indkøbs-fællesskab i god gænge

15 lande var repræsenteret ved CWC konferencen i Hamburg, hvor det blev fastslået, at det indbyrdes handelssamkvem mellem landene havde gjort forbavsende fremskridt på trods af de handelsrestriktioner i form af kvoter og toldtariffer, som hæmmer den frie handel. Især er der opnået store fordele ved de handelsforbindelser, som Nordisk Andelsforbund og de britiske fællesforeningers indkøbsagenturer, har skabt på oversøiske markeder, fortrinsvis når det gælder frugt og grøntkonserver.

Men også uden for nærings- og nydelsesmidlernes område er der sket store fremskridt, som de danske brugsforeninger i høj grad har taget del i. I tekstiler og isenkram er den inter-cooperative omsætning steget til det 15-dobbelte i løbet af fire år.

På konferencen blev meddelt, at komiteen er i færd med at undersøge nye markedsmuligheder omfattende fodbeklædning, møbler og nogle tekstil-områder, som endnu ikke er blevet udnyttet markeds-mæssigt. Alle lande, som deltager i komiteens aktivtetsudfoldelse, oplyste, at de havde gjort tilfredsstillende erfaringer med de indkøb,

som var foretaget via komiteens kanaler. Mange ting tyder på, at man ad denne vej er kommet godt i gang med det internationale indkøbsfællesskab, som ICAs verdenskongres i 1946 anbefalede.

Størst fremgang i det danske medlemstal

Også detailhandels-komiteen, hvis formand er HBs formand *Kaj Nielsen*, har haft stor succes. Indenfor dette organ kan der naturligvis ikke henvises til samhandels-resultater, eftersom opgaverne her er begrænset til detailhandel. Samarbejdet foregår i form af informations- og erfaringsudveksling fra land til land, en slags idé-børs, som kan være de enkelte nationale medlemsorganisationer til stor nytte i udviklingen af deres butiksapparat og salgseffektivitet. Der forelå på konferencen et betydeligt statistisk materiale til belysning af f.eks. køb pr. medlem, gennemsnitlig medlemsalder, fremgang i medlemstal etc. i de respektive lande. *Det viste sig, at medlemstallet i Danmark var i den hurtigste stigning som følge af ekspansionen i storbutikker.*

Begge konferencer besluttede sig til en sammenslutning af de to komiteer senest ved udgangen af 1971, da udviklingen i retning af stordrift har udslettet skillelinjen mellem engros- og detailvirksomhed i en sådan grad, at de to handelsformer ikke har brug for hvert sit internationale organ. I mange tilfælde overlapper de hinanden.

Der blev nedsat en fælleskomité for de to organer, som fik til opgave at udarbejde nye vedtægter for fællesorganet. Hvor det nye sekretariat skal placeres, er der endnu ikke taget stilling til, men sandsynligheden taler for København.

Ægne olieklender?

Den internationale kooperative olie-sammenslutning, ICOPA, som FDB også er medlem af, beskæftigede sig på sin special-konference med bestræbelserne for så snart som muligt at erhverve koncessioner til udvinding af råolie til eget brug.

Adskillige forsøg er gjort på at sikre ICOPA egne olieklender, men hidtil uden resultat. Skuffelserne på dette område er imidlertid blevet opvejet af den succes, som ICOPA har opnået i forsyningen af brugsforeningerne med smøreolie. Også de danske brugere har forstået at påskønne disse leverancer, som er højt værdsat. Alene i

Danmark omsættes for cirka to millioner kroner årligt af ICOPAs smøreolie.

ICOPA har gjort sig stærkt fortjent i u-landene, f.eks. ved at hjælpe et land som Ceylon til at opbygge sit eget olie-raffineri, så det undgår truende monopol-interessers udbytning. I forbindelse med forsøget på at erhverve koncessioner på olieklender og yde hjælp til bekæmpelse af monopoliseringen i oversøiske lande sagde ICOPAs præsident, svenskeren *Arne Carlsson*, at der naturligvis var mange vanskeligheder at overvinde på grund af den eksplosive politiske situation mange steder i verden, men der har vist sig en voksende forståelse hos adskillige regeringer for at betjene sig af det kooperative systems på en gang sociale, økonomiske og praktiske goder.

Fine resultater på kort tid

På den internationale kooperative banks (INGEBAs) konference oplystes det, at andelshavernes antal nu omfattede 48 andels-selskaber i Europa og 7 udenfor Europa. I den korte tid banken har bestået, har den fået stor betydning som et finansielt bindeled mellem de nationale andelsbanker og de kapitaløgende andelsselskaber og vil sikkert snart kunne udstrække sin hjælpende og igangsættende virksomhed også til u-landene. I betragtning af det korte tidsrum, INGEBA har virket, er det al ære værd, at banken ved afslutningen af det forløbne års regnskab havde en balance på 450 millioner schw.franc (= ca. 800 mill. kr.) og bankens indtjening i dette år udgjorde et beløb svarende til cirka 350.000 kroner.

Et område, som INGEBA overvejer at sætte ind på, er *turismen*. På dette felt påtænkes også et samarbejde med fagforeningerne. ICAs præsident Bonow oplyste i denne forbindelse, at en international organisation af turist- og rejseorganer i tilslutning til fagforeningerne allerede havde kontakttet Det internationale Andels-Forbund med henblik på at opnå et samarbejde med de kooperative rejse-organisationer på international basis.

Kærkommen tilvækst til landbrugs-sektoren

Den store nyhed for landbrugsandelsselskabernes vedkommende var, at det tyske Raiffeissen-Forbund, som samler tyske landmænds andels-interesser (i nogen grad på linje med Andelsudvalget herhjemme, men hidtil i skarp modstrid med den tyske brugsforeningsbevægelse) nu havde meldt sig som ansøger til optagelse i ICA. Det vil i høj grad styrke det internationale landbrugs-samarbejde og samtidig udjævne kløften mellem landmænd og brugsforeninger i Tyskland. Dette forbund omfatter 20.000 andelsforeninger med 5 mill. medlemmer.

Det blev oplyst, at der nu er 1,4 mill. fiskere over hele verden tilsluttet andels-selskaber, som er medlemmer af ICA. Forskellige projekter til fordel for u-landenes fattige bønder og fiskere er til overvejelse indenfor den fælles komité for landbrug og fiskeri.

Endelig bør det nævnes, at de respektive specialkonferencer for henholdsvis andelsforsikringsselskaber og boligselskaber gik stærkt ind for at yde udstrakt hjælp til forsikrings- og boligformål i u-landene. Under ledelse af USAs boligselskaber er der specielt i Sydamerika gjort store fremskud for at erstatte de primitive hyttebeboelser med menneskeværdige boliger.

-moderne børne- ulykkesforsikring til de rigtige priser..!

— for kun 30 kr. om året
kan De sikre Deres barn
en virkelig god økonomisk hjælp,
hvis det kommer til skade.

ved **15% invaliditet - erstatning 15.000 kr.**

— **25%** ————— **31.250 kr.**

— **50%** ————— **75.000 kr.**

— **100%** ————— **200.000 kr.**

For 2 børn er præmien 54 kr. og for 3 eller flere børn 75 kr.

Tandskader erstattes efter regning

De store erstatninger er gjort mulige, fordi man trækker den erstatning fra, barnet modtager, hvis der er en lovpålagt ulykkesforsikring eller en an-

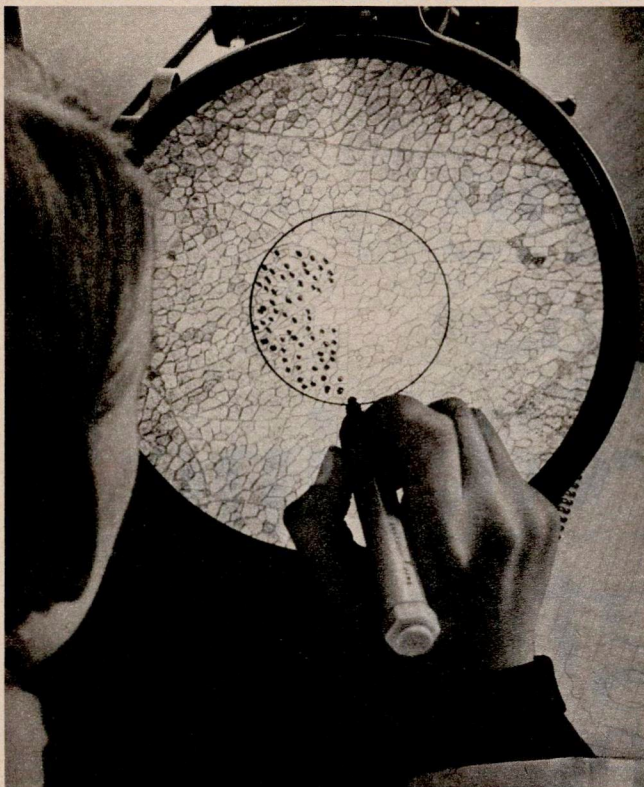
svarlig skadevolder, f.eks. en bilist; men barnet er i alle tilfælde garanteret en samlet erstatning, som eksemplerne viser, uanset hvordan skaden er sket. Ring efter brochure.

- en fordel for Dem

1-årige forsikringer

En af medarbejderne på laboratoriet i færd med at tælle fibre i et stykke svinekød. Det, man ser på den runde skærm, er en forstørrelse af et ganske lille udsnit af en skive kød, skåret uendelig tyndt på tværs af fiberretningen. Jo flere fibre, man kan tælle indenfor den sorte ring i midten af billedet, des finere er kødet.

SØNDAGS- STEGEN bliver meget bedre

Kødforskerne lover mere saftigt, mørt, velsmagende og appetitligt udseende kød i de kommende år. Samtidig bliver det så magert, at det vil kræve nye og for adskillige husmødre ukendte tilberedningsmetoder, hvis det skal udnyttes rigtigt, siger en kødekspert, som påstår, at mange forbrugere ødelægger en del af det kød, de køber i dyre domme.

Det kød, som serveres i de danske hjem, vil i de kommende år ændre udseende og karakter. Kødet – fra okser og fjerkræ, men især svin – bliver mere saftigt, mørt og velsmagende og får en rødere, mere appetitlig og indbydende farve.

Samtidig bliver kødet mere magert. Den indirekte årsag hertil er den velstand og mangel på motion, som giver flere og flere danskere større og større vægtproblemer. For ikke så mange årtier siden opfattedes det fede flæsk og sul som et nødvendigt fødevarerilskud. Nu er den slags kalorier tabu for mange.

Langtidsstegning og grillering

Kødet forbedres først og fremmest ved, at der gennem avlen udvikles dyr med et større antal muskelfibre. Dagens udvalg hos slagteren indeholder 250-300 muskelfibre pr. kvadratmillimeter svinekød, men man regner med at komme helt op på 400 fibre pr. kvadratmillimeter. Sejt og travlet kød – hvor det er muligt at se fibre med det blotte øje – indeholder kun 125-150 kødfibre pr. kvadratmillimeter. Jo større antal muskelfibre desto bedre, bl. a. fordi de tynde fibre holder bedst på kødsaften – de har en større vandbindingsevne.

En ny slags, mere mager, kød vil igen betyde nye tilberedningsmetoder. Som bekendt skal en fed steg ikke igennem samme proces som en mager. Men nu arbejdes der på at gøre kødet så magert, at det nok bliver nødvendigt med radikalt ændrede tilberedningsformer. Hvad mener De f. eks. om noget så utraditionelt som grilleret svinekød?

– Det er mit indtryk, at en del husmødre allerede i dag ødelægger det kød, som de betaler dyrt for, siger amanuensis, dr. agro. Henning Staun, Landøkonomisk Forsøgslaboratoriums afdeling for forsøg med svin, heste og pelsdyr.

Henning Staun er netop i år som den første i verden blevet doktor på en disputats om muskelfibrenes betydning for

kødfylde og kødkvalitet. Meget kød er så magert, siger han, at mange husmødre – især af den ældre generation – simpelt hen ikke har lært den rigtige form for tilberedning. Staun mener, at langtidsstegning under meget lave temperaturer samt grillering, der bevarer kødsmagen godt, er metoder, som vil vinde meget frem de næste år.

Grisen klædes af til skindet

Allerede nu er kødets struktur altså ændret kolossalt meget. Som kødforskerne siger: Først tog vi overfrakken af grisen, så jakken, dernæst vesten – og nu er vi igang med under-tøjet!

Grisens „overfrakke“, ryg-flæsken, der før var fire-fem cm tykt, er blevet næsten halveret på 30 år, og de sidste 10 år er „jakken“, sideflæsken, blevet én cm tyndere. I samme tidsrum er kødarealet forøget med 15 procent.

Men ikke nok med det. Grisens hoved er på godt 50 år i gennemsnit formindsket med 1,2 kg og vejer nu kun 3,75 kg. Modsat vejer en mørbrad i dag gennemsnitligt 700 gram mod kun 550 gram for 30 år siden. Samtidig er spækarealet på en ganske almindelig karbonade svundet ind med ca. en tredjedel.

Psykisk belastning for dyrene

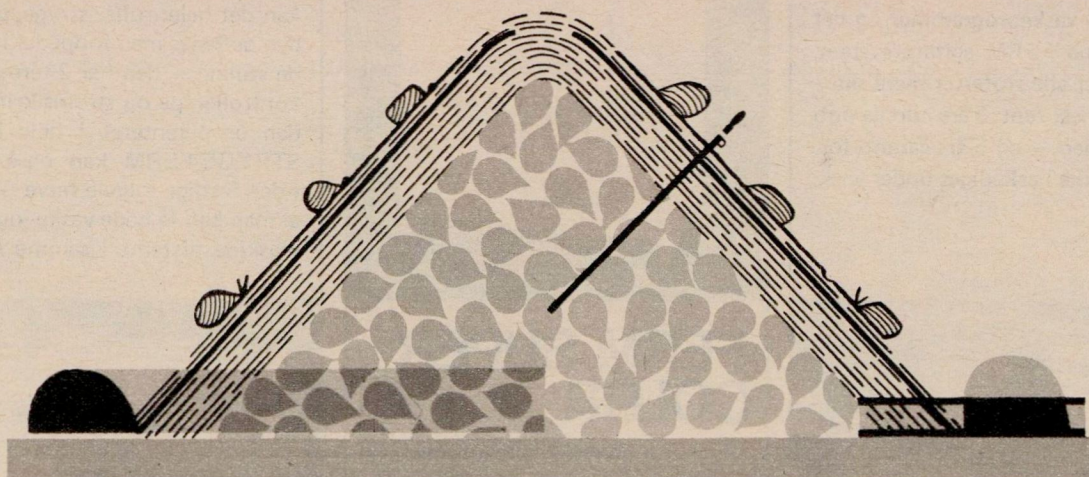
De ca. 12 millioner grise, der hvert år køres til danske slagterier, kommer således til at smage bedre på bekostning af deres udseende. Grisen er fra naturens side et spækdyr – men udvikles til at blive en stor kødklump!

Det er at gå imod naturens love – og derfor er mange 1969-grise stressede. De kan ikke tåle den psykiske belastning og bliver uregerlige og aggressive. Kannibalsmen trives som aldrig før i svinestien, og det er ofte nødvendigt at give grisene en slags grime på under transporten til slagteriet. Ellers bliver der slagsmål mellem de stressede dyr.

– Når vi sådan klæder grisene af til skindet og fjerner tøjet (fedtet), bliver dyrene

FDB plasticfolie dækker alle områder

Skal De bruge plasticfolie – f. eks. til rø- og kartoffelkuler – til afdækning af jord mellem nytteplanter – til beskyttelse mod stænk ved male- og reparationsarbejder – til »regnsikring« af bygningsmaterialer og lign.? Så er De bedst tjent med **FDB PLASTICFOLIE!**

FDB PLASTICFOLIE leveres i bredder fra 60–600 cm;

i tykkelser fra 0,03–0,15 mm; klar og sort; i baner fra 25–300 meter.

FDB PLASTICFOLIE er underkastet løbende kvalitetskontrol; den sikrer Dem, at slagstyrke, rivestyrke og tykkelse opfylder alle krav. Hver enkelt rulle er påført etiket med kvalitetsmærke og folie-dimensioner.

LÆG MÆRKE TIL PRISERNE - HER ER NOGLE EKSEMPLER

type		bredde	tykkelse	længde	pris pr. rulle
FOLIE PÅ RØR TIL MASKINUDLÆGNING (gartneri og landbrugsdyrkning af jordbær, kartofler etc.)	klar	120 cm	0,03 mm	300 m	kr. 40,00
	sort	120 cm	0,04 mm	50 m	kr. 9,85
FOLIE TIL MANUEL UDLÆGNING					
BYGNINGSFOLIE (afdækning af byggematerialer, udstøbninger m. m.)	klar	130 cm	0,15 mm	25 m	kr. 18,25
LANDBRUGSFOLIE	klar	400 cm	0,03 mm	50 m	kr. 21,30
LANDBRUGSFOLIE	klar	400 cm	0,04 mm	50 m	kr. 28,40
LANDBRUGSPRESENNINGER	klar	4×6 m	0,07 mm		kr. 9,50

Naturligvis føres FDB kvalitets-folie i mange dimensioner – spørg efter den informative brochure i:

BRUGSEN

OG GROVVAREFORENINGERNE

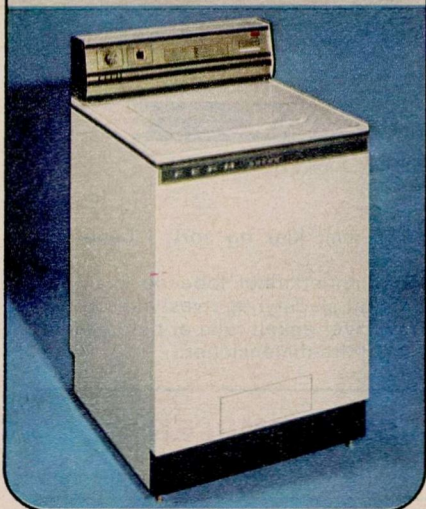
Skift til FERM

- så skifter

De aldrig mere!

FERM SUPER STANDARD

— 100% fuldautomatisk vaskemaskine med 8 vaskeprogrammer og det uovertrufne FERM agitatorsystem, som vasker alle stofarter mere skånsomt og mest rent. 5 års fuld garanti på maskinen — og 5 års garanti for, at tøjet ikke beskadiges under vask.

FERM SUPER COLOR

— den fuldendte fuldautomatiske nyhed. Samme garanti, samme sikre vaskesystem og gedigne konstruktion som FERM SUPER, men med en række ekstra fordele, bl. a. bioknap til automatisk biologisk vask på hele 5 programmer — 8 klatvaskeprogrammer til bedre vaskeøkonomi — automatisk tilsætning af skyllemiddel — og et nyt, fikst design med kabinet i en festlig solgul farve.

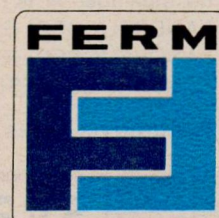
STRYGE-FERM

— med ekstra lang valselængde, som betyder færre sammenlægninger og pænere arbejde. STRYGE-FERM kan det hele: rulle, stryge, presse — den betjenes med fodpedal i siddende stilling — den har 2 termostater, kontrollampe og strømsikring — og den er patenteret i hele Europa. STRYGE-FERM kan også leveres i den festlige solgule farve — således at man kan få både vaske- og strygemaskine afstemt i samme kulører.

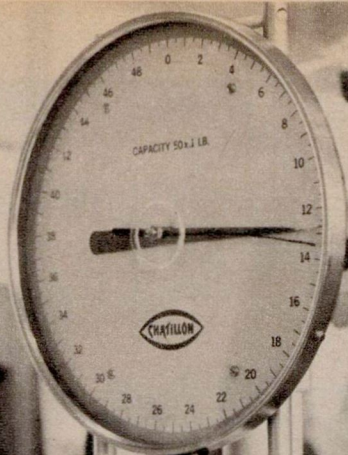

Sådan dækker dobbelt-garantien for FERM SUPER STANDARD og FERM SUPER COLOR 5 års effektiv fabriksgaranti på maskinen samt en speciël FERM-tøjgaranti. På grund af FERMs fremragende vaskesystem og enkle betjening yder vi Dem i 5 år garanti for, at tøjet ikke beskadiges under vask i maskinen.

AKTIESELSKABET FERM . ULSTRUP

Den kunstige kæbe i funktion. Et stykke friturestegt svinekød anbringes i den trekant, man ser i nærbillede til højre. Denne trekant hænger i en fjedervægt, hvis udslag måles på den runde skala (billedet herover). Med hydraulisk kraft presses den vandrette hvide arm nedad mod kødet, indtil det brister, og jo mindre sejt kødet er, des færre kilos tryk skal der naturligvis til.

skud af protein i foderet forøges muskelcellernes tykkelse, men kun indtil en vis grænse, bestemt af dyrets arvelige anlæg. Trods et ekstraordinært stort proteintilskud dannes der altså ikke mere kød, end der er arvelige anlæg for.

Har talt ti millioner fibre

Kødforskerne er forlængst færdige med det „grove arbejde“ og er nu igang med at kikke på de indre kvaliteter. Man ved, at mellem bindevæv og fibrene – der er betrukket med en ganske tynd bindevævshinde – kan der være aflejret mindre fedtdannelser, som har meget stor betydning for kødets smag, saftighed og mørhed. Forskerne vil derfor forsøge at fremavle en standardgris med mere fedt *inde* i muskulaturen. Der er her kun tale om et par procent fedt, så det vil ikke få betydning for kødspisernes slanke

At tykke fibre giver sejt kød, har man konstateret ved forsøg, hvor man benytter en gammeldags specialkonstrueret fjedervægt forsynet med en slags kæber. Købprøver, stegt i 25 minutter ved 150 graders varme, trækkes herefter gennem kæberne. Udslagene på vægtens måleskala har vist, at købprøver bestående af tykke fibre – antallet er talt op i forvejen – yder langt den største modstand og således også er mest sejt.

Grise-gymnastik giver ikke bedre kød

Kødforskerne har også spekuleret på, om det mon var muligt at lave mere kød på grisen ved at lade den øge musklernes størrelse gennem fysiske anstrengelser. Akkurat som når menneskemuskler pumpes op og forøges f.eks. ved intens sportsdyrkelse eller body building.

mere følsomme, idet hormonbalancen påvirkes, siger dr. Staun, der i sin disputats har bevist, at antallet af fibre i musklerne og kødets opbygning i det hele taget er arveligt betinget. Det gælder derfor om at finde frem til de dyr, hvis kød smager bedst, og så give dem førsteprioritet i avlsarbejdet.

Ultralyd og TV gør stegen bedre

Ved udvælgelsen af de bedste avlsdyr benyttes bl. a. et ultralydapparat af samme type, som anvendes ved undersøgelse af gravide kvinder. Et såkaldt lydhoved føres hen over det levende dyr, og lydbølgerne slår så tilbage på forskellig måde, alt efter om de støder på kød eller spæk. Lydsvingningerne registreres af en række instrumenter, der tegner et nøjagtigt billede af grisen, gennemskåret, på en TV-skærm.

Hvis denne undersøgelse af-

slører en særlig stor og kødfyldt muskel, kan man bedøve grisen og udoperere 40-50 gram kød. Såfremt det viser sig at være af særlig god kvalitet, vil dette dyr eventuelt blive anvendt i avlsarbejdet. I alt har Henning Staun og hans medarbejdere de sidste 10 år undersøgt ca. 5000 svin, hvilket har resulteret i en betydelig kvalitetsforbedring af kødet.

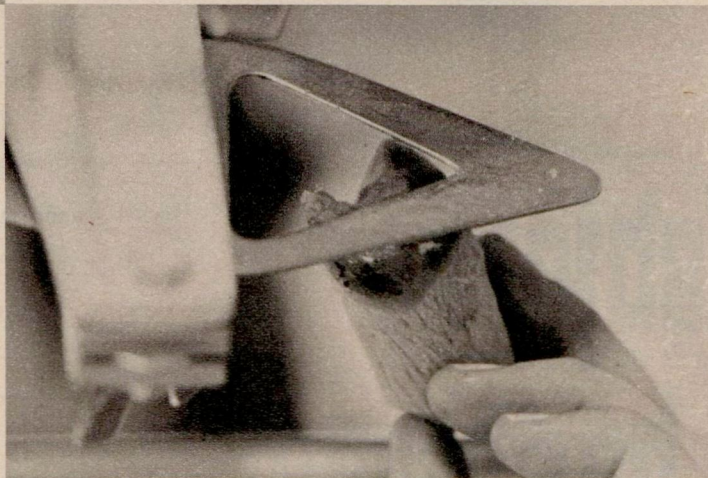
De kødfibre, som er altafgørende for kvaliteten, har normalt en tykkelse på ca. en tyvendedel millimeter, og hver fiber er igen bygget op af et stort antal små tråde, som holder sammen på kødsaften.

Såvel trådene som et mindre antal cellekerner – hvori arveanlæggene sidder – er opbygget af proteinstoffer. For lidt protein i foderet bevirker, at muskeltrådene bliver tynde og kødproduktionen som følge heraf også lille. Ved et over-

linie. Allerede nu ved man, at den bedste flæskesteg laves af nakkemusklens, der anatomisk netop er bygget op med et par pct. fedt mellem kødfibrene.

For at finde frem til det bedste kød er det nødvendigt for forskerne at tælle fibre i millionvis. Henning Staun har alene optalt ca. 10 millioner fibre fordelt på 1400 grise. Til sammenligning kan nævnes, at en kotelet af middelstørrelse indeholder 7-800.000 kødfibre. Via et mikroskop tælles, hvor mange fibre der findes på en kvadratmillimeter (ca. 300). På hvert kødstykke optælles ialt seks kvadratmillimeter, hvorefter det gennemsnitlige fiberantal regnes ud.

Under et af de morsomste forsøg tvang man grisene til at stå op på bagbenene ved simpelt hen at hæve fodertrug fra jorden. Grisene blev desuden fodret meget oftere end normalt, nemlig en halv snes gange om dagen, hvorefter forskerne regnede med, at den kraftige belastning af bagbenene ville udvikle visse muskelgrupper. Denne kuriøse form for body building i grisen gav dog ikke større resultater. Musklerne – og dermed kødindholdet – blev ikke større, så det er åbenbart ikke motion, der skal til for at gøre søndagsstegen mere kødrig og velsmagende... KURT BULOW

En tidligere jysk landsby-
skole har fået nye og
særprægede beboere:
To damer holder
isbjørne i haven, og
er begyndt at
spekulere på
chimpanser -
eller elefanter

TEKST: JØRGEN MUNKEBO. FOTOS: M. LAIER

Isbjørne i baghaven

Det er helt forkert at tro, isbjørne skal vælte sig i is og sne for at trives. I landsbyen *Balle* ved Skødstrup nær Århus går tre lyslevende eksemplarer rundt i en have og beviser det modsatte. På en sommerdag med 25 grader i skyggen legede de tagfat i solskinnen, badede i et lille bassin – og tog ind imellem små hvilepauser i deres bur under et ærværdigt gammelt linde-

træs kølige skygge. De spandt af tilfredshed, og når isbjørne gør det, minder det mest af alt om dieselmotorer i tomgang.

Den lille landsby er formentlig det eneste sted i verden, hvor man har isbjørne gående som kæledyr. Deres højtelskede „mødre“, cirkusdomptøren *Lilian Daniels* og hendes svenske veninde og kompagnon *Britt-Marie Mahrén*, har givet dem løfte om et

livsvarigt driverliv i den jyske idyl, hvor de har slået sig til ro efter elleve år Europa rundt med deres berømte isbjørnenummer.

For deres sparepenge købte de i foråret et 150-årigt bindingsværkshus – tidligere skolebygning – og fik det moderniseret efter alle kunstens regler. Naturligvis er der også sørget for en solid indhegning og et lille bassin til de tre bjørne.

Både bassinet og indhegningen skal i øvrigt udvides, så snart det kan lade sig gøre. Der forhandles om at købe lidt af nabogrunden, og den skal bruges til et stort svømmebassin for såvel bjørnene som deres ejere.

– Vi leger jo alligevel med bjørnene hver dag, siger *Lilian Daniels*, så vi kan ligeså godt lave et bassin, vi også selv har glæde af.

Lilian Daniels på morgenbesøg hos sine store kæledyr. Det er tydeligt, at de har savnet hende.

Egnens befolkning – ikke mindst børnene – færdes daglig i haven og beundrer isbjørnene på sikker afstand, hvad de to gæstfrie damer ikke har det mindste imod, så længe dyrene ikke bliver drillet.

Lilian Daniels er datter af cirkusdirektør *Robert Daniels*, der i mange år turnerede med sit cirkus i Jylland og på Fyn indtil han døde i 1958. Året før debuterede hans datter med sit isbjørnenummer, der på kort tid opnåede verdensberømmelse, fordi ingen havde troet, det var muligt at dressere dem. *Lilian Daniels* og *Britt-Marie Mahrén* havde hel-

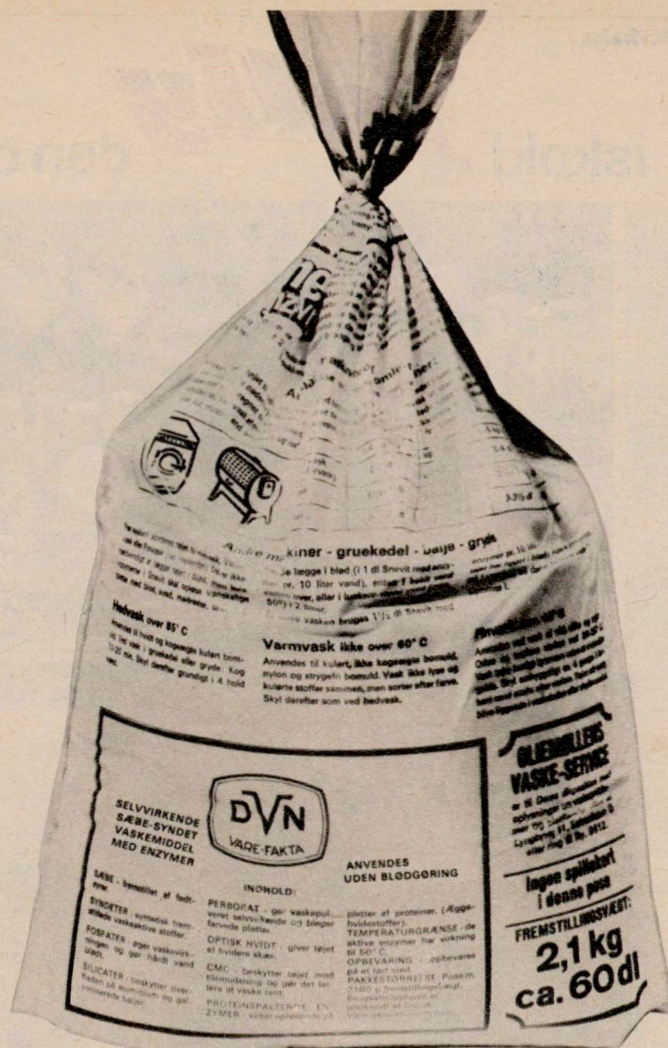

hvorsomhelst | nårsomhelst | allerhelst

iskold **jolly** den der slukker

til nye Snevit brugere

Vi Snevit brugere ved,

at Snevit er et ærligt og redeligt vaskepulver, der giver fuld forbrugeroplysning og vejledning samt en DVN-varedeklaration...

Der snakkes lige ud af posen - på bagsiden - om, hvad dette vaskepulver kan og gør for os! -

Derfor siger vi til nye Snevit-brugere: -

Læs teksten på posens bagside... så er vi sikker på, at De får tillid til Danmarks bedste vaskepulver!

Snevit med Enzymer

lavtskummende til klatvask og stovvask. Med det store indhold af Bio-aktive enzymer fjernes vanskelige pletter.

Snevit Extra

med dejligt højt skum. Velegnet til klatvask og vask i halvautomatiske maskiner.

Snevit Maskinvask

er et lavtskummende stovvaskemiddel, specielt til fuldautomatiske maskiner.

ler ikke regnet med det selv.

– Vi havde snakket meget frem og tilbage om at lave et virkelig godt domptørnummer, fortæller Britt-Marie Mahrén. Til sidst henvendte vi os til den kendte dyrehandler C.H. Krag i Kastrop og bad ham finde på noget.

– Isbjørne, sagde han. Det er da i hvert fald noget nyt!

– Du er ikke rigtig klog, sagde vi til ham. De er jo ikke til at have med at gøre!

– I kan da prøve, foreslog han. Og det gjorde vi så.

Det viste sig, at isbjørne er særdeles taknemmelige at have med at gøre, flinke, lærenemme og ikke det mindste arrige, hvis man forstår at tage dem på den rigtige måde. Og det gør Lilian Daniels. Vi så hende lege og pjanke med sine tre kæledyr, brydes for sjov med dem og lave alle mulige narrestreger, uden at de så meget som brummede. Fotografen blev så imponeret over deres fredsommelighed, at han partout ville inden for gitteret for at få bedre billeder.

– Det tror jeg ikke er så godt, sagde hun eftertænksomt. – De kan godt blive lidt nervøse af klikkeriet. Og kameraer er jo dyre...

Fotografen blev, hvor han var.

Isbjørnenummeret havde verdenspremiere i Danmark hos Cirkus Moreno. Det blev en gevaldig succes, og i de næste elleve år turnerede de to damer Europa rundt med diverse cirkuser. De havde op til ni isbjørne i manegen på én gang.

Det sidste engagement var desværre ikke så lidt af en skuffelse.

– Vi var engageret af det rumænske stats-cirkus, fortæller Britt-Marie Mahrén. Det var noget, vi havde glædet os til, for vi havde altid hørt, at rumænerne var cirkusglade mennesker. Det gik også godt i Bukarest. Men da vi kom til de mindre byer nærved den russiske grænse, gik det helt galt. Ikke under selve nummeret, men bagefter. Menneskene virkede temmelig fattige og primitive, og måske er der ikke noget at sige til, at de har medes over at se, hvor godt bjørnene blev fodret. De blev direkte ondsksfulde og smed brændende tændstikker og sten ind til dyrene, der naturligvis blev frygtelig nervøse og opskræmte.

Efter den forskrækkelse besluttede de to kvindelige bjørnetæmmere at tage den lidt mere med ro. Bjørnene optrådte for sidste gang i Østrig, hvor man indspillede en spændende cirkusfilm. Man skulle bruge nogle vilddyr, der var tamme nok til at løbe rundt i gaderne, men alligevel så frygtindgydende ud, og det egnede isbjørnene sig glimrende til.

Bagefter gik turen til Sverige, og her stod det store slag om isbjørnenes endelige skæbne. De ni isbjørne var pludselig blevet til ti, og det gjorde dem særdeles eftertragtede for diverse zoologiske haver. Det er nemlig uhyre sjældent, isbjørne formerer sig i fangenskab. Et canadisk zoo bød på stedet 225.000 kroner for dem.

– Men for det første vidste vi ikke, hvordan den zoologiske have var indrettet – og vi har set mange afskrækkende eksempler rundt om i verden. Desuden var det meningen, at de skulle optræde tre gange om dagen med en helt fremmed domptør. Det syntes vi var synd.

I stedet blev fem hunner og to hanner solgt til Kolmårdens Djurpark i Norrköping for en nærmest symbolsk sum – nemlig skindprisen. Men den nyfødte Nowaja – der nu er et år, Lillebjørn på to år og Godthåb på fem nænnede ejerne ikke at skille sig af med. De skal have en bekymringsfri luksustilværelse resten af deres dage i den hyggelige, gamle have i Balle. Lilian Daniels har ganske vist haft planer om en enkelt optræden med dem i ny og næ på dansk jord, og hun har søgt Justitsministeriet om dispensation fra loven om, at rovdyr ikke må optræde i cirkus – men naturligvis fået afslag.

Egentlig var det meningen, at de to damer ville slå sig til ro sammen med deres bjørne. Men tilværelsen som fastboende er allerede efter et halvt års forløb blevet lidt for snæver for dem. Derfor tumler de så småt med planer om at begynde at optræde igen – men kun i korte perioder ad gangen.

– Isbjørnene skal have den fred, vi har lovet dem, siger de. Men der er jo andre dyr. Vi spekulerer lidt på chimpanser. Eller også bliver det elefanter...

JØRGEN MUNKEBO

Godthåb har rejst sig i sin fulde, frygtindgydende højde og belønnes med en lækkerbid – et rat æg.

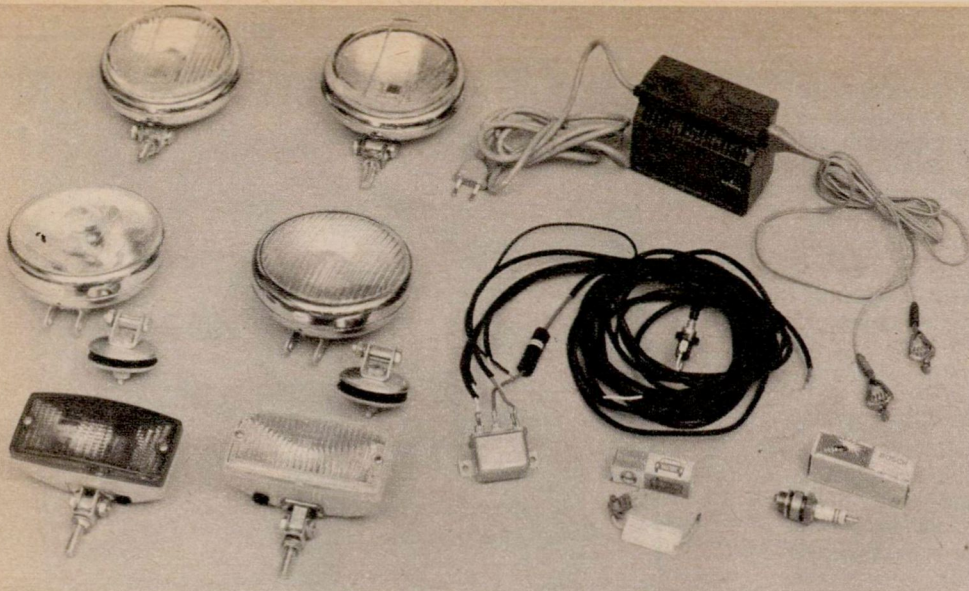

Et kys er vel en naturlig ting, når man kender hinanden så godt som Godthåb og Lilian Daniels.

En rask brydekamp er endt med, at isbjørnen har erobret Lilian Daniels hat. Men det var kun for sjov. Hatten blev afleveret i uskadt stand.

Øverst Bosch halogenlygter, tågelygte og fjernprojektor. Nedenunder fjernprojektor og tågelygte til almindelige autopærer, og nederst ligger Bosch tågebaklygte og baklygte til 20 w autopærer.

Universalkabelsættets ledninger er i forskellige farver for at lette monteringen, men har yderligere en beskyttende kappe af slidstærkt, sort plast.

EKSTRALYGTER - og andet godt til bilen

Kørselen i mørke, i efterårets og vinterens regn, tåge og slud kan gøres mere sikker, når en standard-udstyret bils lygter suppleres med hjælpelygter.

Brugsens udstyr i auto-udstyr giver nu mulighed for til en overkommelig pris at anskaffe og - hvad der er lige så vigtigt - selv at montere hjælpelygterne.

Tågelygte og fjernprojektor

Tågelygten (med kraftigt lodret rillet glas) er konstrueret, så den giver en ekstra belysning af vejbanen i et bredt felt, helt over i venstre side. Lyset fra tågelygten er afskærmet opad, så man ikke bliver blændet af genskin fra tågen. En korrekt monteret fjernprojektor giver en stærk, afgrænset lyskegle langt frem i vejens højre side, så parkerede biler, cyklister og andet i vejkanterne kan ses tidligere end ved brug alene af bilens nærlys.

Disse lygter føres nu i to fabrikater, begge med helforkromet lygtehus og universalbeslag. Det ene sæt har en lysåbning på 136 mm og er til almindelige pærer (50 w), det andet er til halo-

genlamper på 55 w, her er lysåbningen 130 mm. Halogenlygterne kommer fra Bosch og koster 63 kr. pr. stk., lampen (6 eller 12 volt) købes særskilt for 28 kr. En komplet Bosch hjælpelygte koster således 91 kr., modellerne med almindelig pære, der er af et andet tysk fabrikkat, koster med pære (6 eller 12 volt) knapt 42 kr.

En halogenlygte koster mere end det dobbelte, men foretrækkes af mange, fordi de giver ca. dobbelt så meget lys pr. watt som almindelige pærer, en anden fordel ved disse lamper er, at de bevarer den fulde lysstyrke til det sidste.

Monteringen

Monteringen af hjælpelygterne er der også tænkt på. Brugsen sælger Bosch universalkabelsæt til 6 eller 12 volt. Her får man for 58 kroner alle ledninger i de rigtige dimensioner til montering af en eller to lygter. Ledningerne leveres med påmonteret kontakt til instrumentbræt, påmonteret relæ og påmonteret separat sikringsholder med sikring. Ved hjælp af den

Batteriladerens tilslutningsklemmer kan også benyttes som direkte strømkilde til 4,5 eller 9,5 volt. Hjemmeladeren er isoleret til brug i alle rum og har indbygget sikring mod overbelastning.

vedlagte anvisning kan man selv montere hjælpelygter fuldt forsvarligt. Ved at bruge dette kabelsæt undgås overbelastning af det eksisterende ledningsnet, og tilslutningen over relæet sikrer, at hjælpelygterne korrekt slukkes ved skift fra nær- til fjernlys og at selve kontakten i instrumentbrættet arbejder med en ringe strøm og ikke skal bære den fulde, stærke strøm til lygterne.

Batterilader

Efterårs- og vintertiden stiller også store krav til bilens batteri. Lygterne bruges mere i den mørke tid, og starten af en kold motor kræver et godt opladet batteri. Siemens batterilader (Universal 6 og 12 volt) til hjemmebrug kan nu fås for 110 kroner og for denne udgift kan man sikre sig, at batteriet hver morgen er veloplagt til dagens arbejde. Brugen af hjemmeladeren forlænger batteriets levetid betydeligt.

Hjemmeopladningen, der nemt gøres uden tilsyn i løbet af natten, må ikke forveksles med "lynopladning" af batterier. Denne metode er kun en nødhjælp og er hård ved batteriet.

Baklygte og Baglygte

På billedet er også vist Bosch baklygte (kr. 36,50 + pære kr. 3,55) og Bosch tågebaklygte med rødt "glas" (kr. 33,50 + 3,55). Lygtehuset er lavet af brudsikkert, gråt kunststof, lysåbningen måler 140x65 mm. Montering af tågebaklygte kan man selv foretage, baklygten kræver en speciel kontakt i forbindelse med gearskiftet, som sikrer, at det stærke lys kun er tændt, når bilen står i bakgear. Pærene til disse lygter er på 20 w (6 eller 12 volt), og har man en tågelygte foran på bilen og tågebaklygte bagpå, har man ikke alene selv mulighed for at køre sikrere, men giver andre chancen for at opdage en i tide, både forfra og bagfra.

Tændrør

Der kan nu fås ialt tretten typer i Brugsen, og de dækker en meget stor del af de personbiler, der bruges i dag. Prisen for tændrørene er kr. 5,40 pr. stk. uanset type, hvad der må friste til hyppigere skift - og den dermed forbundne bedre motorgang og benzinøkonomi. Står Deres type ikke på hylden, vil Brugsen hurtigt skaffe den frem.

Frost i Brasilien GIVER DYRE KAFFE

Frost- og tørkeskader på Brasiliens kaffeplantager får i den kommende tid indflydelse på, hvor meget de danske husmødre skal betale for kaffen.

Omkring 70 pct. af den kaffe, vi drikker, kommer fra Brasilien, og da op til 90 pct. af kaffebuskene i enkelte plantager er ødelagt og ikke kommer til at bære gode frugter før om et par år, er en prisstigning uundgåelig.

Spørgsmålet er så blot, hvornår denne stigning vil slå igenem, og hvor meget prisen sættes op. I FDB vides det

ikke med sikkerhed, hvornår forhøjelsen træder i kraft - ej heller er der taget stilling til dens størrelse, men at den kommer er helt sikkert.

Prisstigningen på Cirkel kaffe bliver procentvis ens for Blå, Hvid og Rød Cirkel kaffe. Kun det nyeste skud på Cirkel kaffe-stammen, Guld Cirkel, går fri i første omgang.

Der har været nævnt prisforhøjelser på mellem 80 øre og 2 kroner pr. kilo, og i FDB mener man ikke, disse tal er urealistiske.

Når man tager i betragtning, at FDBs prispolitik fra konkurrenternes side følges med interesse, er det ikke utænkeligt, at tilbageholdenhed med forhøjelse af kaffeprisen i FDB vil påvirke priserne hos de øvrige kaffeimportører.

50 ÅRS JUBILÆUM I FDB

fejres den 1. nov. af fuldmægtig Børge Jensen, ejendomsadministrationen.

BRUGSFORENINGS-JUBILÆER

75 år: Tvede Brugsforening, 1. november. Røgen Brugsforening, 7. november. Vestbirk Brugsforening, 11. november. 50 år: Nødager Brugsforening, 1. november. Taftbjerg Brugsforening, 1. november. Vrønding Brugsforening, 1. november. Bisholt Brugsforening, 3. november.

100-ÅRIG BRUGSFORENING

Dysted brugsforening, der ligger i Sydsjælland mellem Næstved og Præstø, fejrer den 15. november sit 100-års jubilæum. Foreningen, der således nu kommer med i rækken af ærværdige hundredårige, har i dag omkring 150 medlemmer og en årsomsætning omkring 900.000 kroner.

*Friskmalet kaffe
hver gang...*

CIRKEL KAFFE

*er datomærket
topkvalitet*

De får friskmalet kaffe HVER gang - både når De maler selv og når De vælger færdigmalet kaffe i aromasikret pakning. Cirkel kaffe - altid samme konstante topkvalitet og fine smag! P.S. Har De forresten prøvet Guld Cirkel - den helt nye luksuskaffe, blandet af udsøgte Santos-, Costa Rica- og Colombiakaffer -ellers har De noget til gode, noget godt!

BRUGSEN

Brug pæren rigtigt

Nu og i de kommende måneder mærker man særligt, hvor afhængige vi er af det elektriske lys. Men året rundt er det vigtigt, at vi bruger det rigtigt. Mange ting har betydning for den rette belysning – lampernes form, deres placering og naturligvis pæren, centrum i det hele.

Den moderne glødelampe er et af de produkter, som faktisk er blevet billigere med tiden. Takket være en høj industrialisering af produktionen først og fremmest. Men konkurrencen på markedet har også spillet en rolle. De svenske brugsforeninger har været med i denne udvikling. De besluttede i 1930 at bryde det udenlandske monopol på glødelamper i Sverige og startede produktionen af Luma-lamperne. Det lykkedes at presse prisen for en elpære 35 procent ned – fra 1,35 svenske kroner til 85 øre.

Når glødelamperne herhjemme ikke er så billige, som de kunne være, skyldes det, at de er belagt med en afgift. Af de 2,80 kroner, som en Luma-pære til 220 volt koster i Brugsen, går 1 krone til staten. Men i betragtning af, en el-pære kan brænde i 1000 timer, må den alligevel siges at være billig.

De mest gængse pærer til hjemmebrug er på lysstyrke 25, 40, 60, 75 eller 100 watt.

Og lad være med at spare.

Vælg den belysningsstyrke, der er behov for. En 75 watts pære koster på 6 timer kun cirka 1 øre mere på lysregningen end en 60 watts pære.

Men lysbehovet skifter efter, hvad man foretager sig. Den styrke, der passer til arbejde, kan være for kraftig, hvis man sidder og snakker eller ser fjernsyn. Derfor er det mere praktisk med flere mindre lamper fremfor en stor loftsbelysning.

Lysets farve spiller også en rolle for ens velbefindende. Det skal man tænke på, når man vælger lampeskærme. Specielt skal man være lidt forsigtig med klare skærme i stærke farver, fordi de kan ændre omgivelsernes farve uheldigt. Mange foretrækker et varmt, rødt lys. Det kan også opnås ved at anvende pærer beregnet til 240 volts spænding i stedet for standardpærene til 220-230 volt. Man opnår desuden længere levetid for el-pærene ved at købe dem til 240 volt. Til gengæld er de lidt dyrere – 3 kr. stykket i Brugsen uanset lysstyrken. I øvrigt kan der være steder, hvor det er nødvendigt med 240 volts pærer på grund af spændingsvariationerne.

I industrien har man forlængst fundet ud af, at bedre arbejdsbelysning giver højere arbejdsproduktion. Og det gælder sandelig også hjemmene, Danmarks største arbejdsplads. Godt lys er vigtigt ved rengøring og madlavning, ikke blot til håndarbejde og læsning.

Spar heller ikke unødigt på lyset i kælder og gang. Mange ulykker i hjemmet skyldes usikkerhed på grund af dårlig belysning, ofte der hvor man sjældent kommer – på køkken-trapper eller i pulterkamre for eksempel. Ikke mindst, hvor ældre færdes, er det nødvendigt med godt lys, for øjets lysbehov stiger med alderen.

Selve øjet tager ikke skade af for svagt lys – hverken hos unge eller ældre – men hjernens synscenter overanstrenges, og det kan give hovedpine.

På med vanten

Skal man holde varmen udendørs, når kulden sætter ind, er det ikke mindst vigtigt med noget lunt til de udsatte steder – fødder, hænder og hals. Det er forlængst slået fast, at det er fødder og hænder, der især registrerer ens fornemmelse af varme og kulde. Med hjemmestrik af Brugsens stærke Slidmand-garn er de godt garderede. Slidmand strikægarn har hidtil kun været solgt løst i nøgler à 50 g, men nu er det kommet i en pakning med tre nøgler. Det er lige, hvad der går til et par lange sokker, et par fingervanter eller en løs rullekrave – en halsedisse kaldes den – og der følger opskrift på alle tre dele med pakningen. Alt for 11,85 kr.

Slidmand-garnet er 4-trådet, spundet af 70 procent ren ny uld og 30 procent nylon. Det er meget stærkt og desuden praktisk, fordi det tåler maskinvask. Farverne er også praktiske. Der er fire at vælge imellem, sort, lys og mørk gråmeleret samt lyngmeleret. Garnet kan dog stadig fås i enkelte nøgler, men som hidtil kun i farverne sort, mørk gråmeleret og lyngmeleret. Prisen er da pr. nøgle à 50 g 4,10 kr.

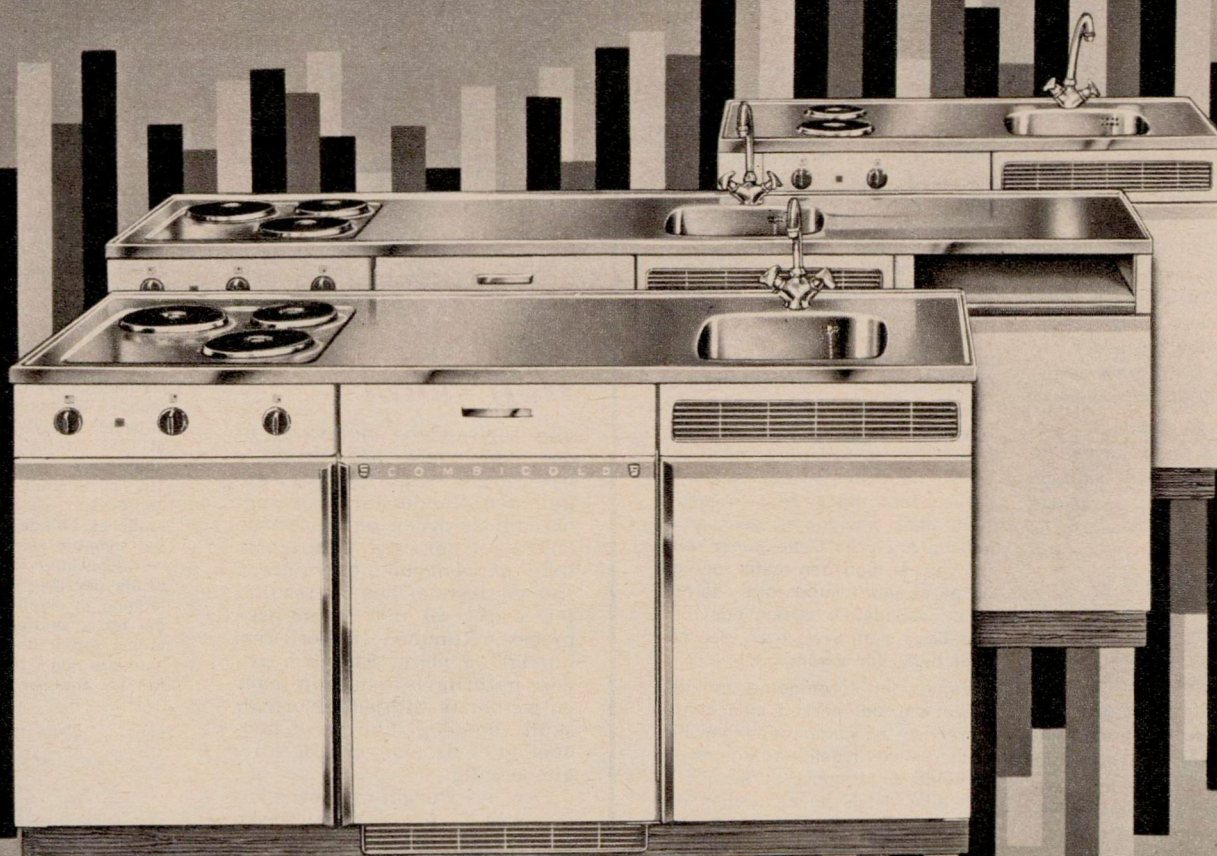
Der er kommet kommen i

Karen Koks Fløde Havarti fås nu også som kommenost. Det er en nyhed, som vi tror mange ostepisere vil værdsætte, og som mange for øvrigt har efterlyst. Kommensmagen fremhæver fint fløde-havartiens milde aroma, og det ser godt ud med de brune prikker i den lyse ost. Kommen-havartien er lige så fed – 60 procent – som Karen Koks almindelige Fløde Havarti. Den er pakket i samme røde folie – men da det er en nyhed sælger Brugsen den foreløbig kun i halve størrelser, så det ikke er nogen hel herregård at prøve den. En „halvmåne“ Kommen-Havarti på 230 g koster 2,85 kroner.

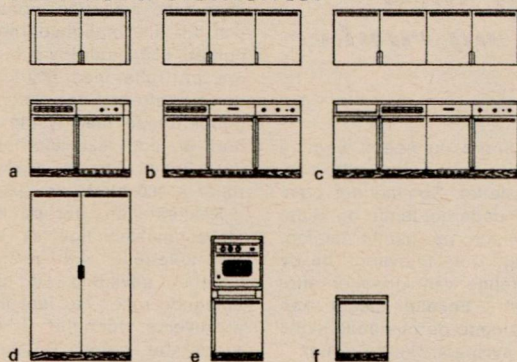

Nyt køkken i et færdigt møbel

Standard elementer

- a 2-fags Combinette m. overskabe, på kun 64 x 120 cm.
b 3-fags sektion med masser af muligheder på 64 x 165 cm. gulvplads.
c 4-fags, det store køkken - etableres på 64 x 220 cm.
d Skab med indstillelige hylder og garderobestang.
e Ovnskab for indbygning af el-ovn, underskab m. trådhylder.
f Komfurskab med stålboardplade, og skab med hylder.

GRAM Combinette

– førende i design, teknik og nytteværdi

Gram Combinette er udformet som færdige køkkenelementer og fås i 2, 3 og 4 fags udførelse, med alle moderne køkkenfordele. Udstyret kan varieres på utallige måder og omfatter bl. a. Rustfri stålboardplade med vask, el-kogeplader, laminatboardplade med eller uden vask, underskabe med indstillelige nylonbelagte trådhylder og plastlaminerede pladehylder. Underskabene, med mulighed for indbygning af Multi-Line køle- og fryseskabe, er udvendig beklædt med hvid termoemaileret stålplade, der ikke kræver maling eller vedligeholdelse. Tilsvarende fås vægskabe i 2, 3 og 4 fags udførelse, ovnskabe, komfurskabe og skabssektion. Med Gram Combinette enheder får De den mest rationelle udnyttelse af Deres køkkenplads.

Forlang brochure hos Gram forhandleren.

DESIGN

BRØDRENE GRAM A/S . VOJENS

Orden i hvidevarerne

Den hårde hvidevarebranche har fået et fællesråd, og det ser ud til at være en ting, som også kan komme forbrugerne til gode. Der oprettes et ankenævn og der er udarbejdet et sæt regler for reklamer, som skal sikre reel og saglig oplysning. Ankenævnet kan tage sig af eventuelle overtrædelser af disse regler og andre sager om mulige brud på god handelsmoral. Det er Fællesrådets tanke at søge samarbejde med Statens Husholdningsråd, Forbrugerrådet og andre anerkendte forbruger- og erhversorganisationer i spørgsmål af denne art.

Handelen med køleskabe, fryser, vaskemaskiner og alt, hvad der ellers kommer ind under begrebet hårde hvidevarer, har i de senere år været præget af en konkurrence så stærk, at man kunne fristes til at tro, det var derfor de hed de hårde hvidevarer. Principielt skulle der ikke fra forbrugerside være grund til at beklage dette. Konkurrencen har da også som en spore for industrien været med til at gøre de tekniske hjælpemidler til et opnåeligt gode for langt flere, end man forestillede sig for blot få år siden. Køleskabene er et karakteristisk eksempel. De kan nu trods omkostningsudviklingen i øvrigt produceres og sælges for halvdelen af, hvad de kostede for en halv snes år siden.

Men konkurrencen kan udarte i

mindre heldige salgs- og reklame-metoder, som heller ikke forbrugerne kan være tjent med. Der har været vildskud af den slags i den hårde hvidevarebranche, og derfor må det også være i forbrugernes interesse, at Fællesrådet tager problemet op.

Reklamereglerne i sig selv skulle være et godt skridt mod bedre forbrugeroplysning. De fordrer blandt andet, at der gives nøjagtig besked om varen. Drejer det sig om brugte varer skal det markeres tydeligt, og hvis varen vises med tilbehør, skal det også oplyses om tilbehøret er med i prisen.

Videre indskærpes det, at monopollovens bestemmelser om klar skiltning med kontantpris og afbetalingsbetingelser skal overholdes – hvad de ikke altid bliver i øjeblikket.

Reklamen bør også angive de reelle varepriser og ikke lokke med urimeligt høje byttepriser på brugte varer, unormalt gunstige betalingsbetingelser, tilgift eller lignende, som alene muliggøres gennem en kunstig høj pris. Dette punkt retter sig særligt mod den taktik, der går ud på at sætte varens pris i forhold til en vejledende udsalgspris, som kan ligge højt over, hvad der normalt tages for varen.

Vigtigt for forbrugerne er også kravet om klar besked med hensyn til service- og garantiordninger. Forbrugerne skal tydeligt orienteres om, hvorvidt en annonceret service er helt eller delvis på hans egen regning eller om den betales af firmaet.

Hvidevarebranchens Fællesråd omfatter både fabrikanter, importører og forhandlere. Også brugsforeningerne er repræsenteret i rådet med disponent E. Kortegeard, FDB.

Højt skum

Man får sandelig indtryk af, at der sker noget, når Brugsens nye Purgin med brus strøs i wc-kummen. Vandet farves festligt blå under syden og skummen. Dufte gør det også, men friskt, ikke påtrængende parfumeret. Det vigtigste er dog, at resultatet svarer til den dramatiske proces. Kummen bliver ren, hurtigt og nemt. Endnu hurtigere naturligvis, hvis man tager en wc-børste til hjælp. Normalt skulle det dog ikke være nødvendigt, hvis man bruger Purgin jævnligt.

Den nye Purgin med brus koster 3,90 kr. for en plasticflaske med 750 g. Det er lidt dyrere end den „gamle“ Purgin, som Brugsen stadig fører. Den koster 3,60 kr. for en tilsvarende flaske og fås også i en økonomisk storpakning med 3500 g for 9,30 kr.

SvAR

Indholdet skuffer

Hver gang jeg åbner en pakke Danefrost blandede suppeurter, irriterer det mig, at indholdet ikke svarer til billedet uden på pakken. På billedet ser man fine porreskiver, men inden i pakken findes kun små firkanter af alle grønsagerne. Jeg synes, det er falsk varebetegnelse. Grethe Arno Nielsen, Bakkendrup, 4281 Gølev.

De har ret. Man bliver skuffet, når indhold og pakning ikke svarer til hinanden, og vi kan fortælle Dem, at FDB ud fra samme synspunkt allerede er i færd med at ændre alle emballager til Danefrost og andre varer, så pakningerne får et realistisk billede af indholdet. Når der samtidig kommer indholds- og næringsdeklaration på pakkerne, skulle der ikke længere være anledning til skuffelser. Men det tager tid at ændre emballagerne, så vi må forberede Dem på, at det kan være noget for dem er gennemført for alle pakninger.

Der skal sukker i

Sennepsdressing til gravet fisk, som vi bragte opskrift på i Samvirke nr. 15, skal være temmelig sød. Derfor var det uheldigt, at sukkeret var faldet ud af oversigten over ingredienserne og vi iler med at fortælle, at der skal to spiseskefulde sukker i.

Ruller med roser og ranker

Det bliver finere og finere. Engang var det gamle aviser, der endte som papir på toiletet. Sommetider også de knapt så underholdende og knapt så bløde blade fra gamle telefonbøger. Begge dele forsvandt, da de mere ømtålelige vandklosetter afløste „dasset“. Enkelte steder kan man endnu møde de manende skilte „Kast ikke avis-papir, klude o. lign. i klosettet“ (de „organiseres“ dog nu raskt af folk med kærlighed til gammeldags typografi). I stedet kom de gule 00-ruller, og de har da stadig deres publikum ganske vist nu under betegnelsen nr. 550. Men flere og flere steder er det crepe-rullerne man møder. Enkelt crepe, dobbelt

crepe, crepe i pastelfarver og nu også med pyntelige mønstre. Brugsen har alle mulighederne. Den fornuftige 550 naturligvis billigst – 68 øre pr. rulle med 500 blade. Men den mønstrede Edet decor i kridhvid dobbeltcrepe med lysblå eller rosa bort er dog ikke uforholdsmæssig dyr. Prisen for en pakke med to ruller à 300 blade er 1,98 kr.

Køkkenrullen, der på kort tid er blevet næsten lige så uundværlig som toiletrullen, har gennemgået en lignende udvikling. De oprindelige, ublegede ruller har fået fint selskab af diverse dobbelte, farvede eller mønstrede ruller. Brugsens populære „Dobbelt køkkenhjælp“ med vaffelpræg er nu også kommet med rosenbort. Prisen er 2,98 kr. for en pakke med to ruller på i alt 500 g – det er det samme som „Køkkenhjælp“ koster uden blomster, men man får lidt mere for pengene, 600 g i en dobbeltpakning.

føl Dem oplagt...

føl Dem ren...

føl Dem frisk...

som en blomst

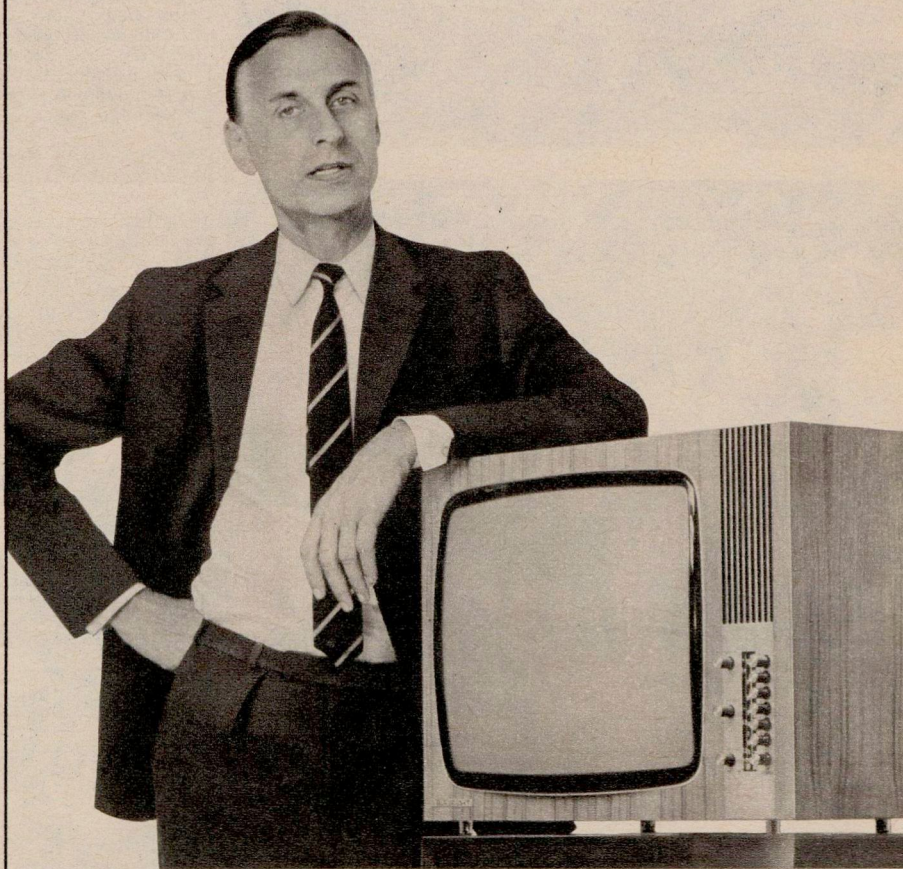
Vær Deres eget sædvanlige,
naturlige, feminine jeg –
selv på „vanskelige“ dage.
Tampax tamponer gør
forskellen. Da de bæres
indvendig, er de usynlige og
mærkes ikke, når de er på plads.
Det siger sig selv, at De kan
stole på dem. Aldrig nogen
odeur – den kan simpelt
hen ikke opstå. Aldrig nogen
brug for synlige bælter, nåle,
bind. Det er den virkelig kølige,
rene, friske og feminine løsning.
Fås i 2 størrelser:
10 stk. Regular og 10 stk.
Super (med 40%
større sugeevne).

TAMPAX
tamponer

MENSTRUATIONSBEKYTTELSE · BÆRES INDVENDIG
TAMPAX SCANDINAVIA A/S · KØBENHAVN

Hvem sagde, at der ikke laves kvalitet nu om dage?

Kom og se Blaupunkt TV!

Man skal til Blaupunkt for
at opleve kvalitet i god gam-
meldags forstand... men i
supermoderne udformning
og teknik.
Det er i sig selv let at forstå.
For Blaupunkt er TV-pioner.
Skabte Tysklands første
fjernsyn allerede i 1934. Har
aldrig beskæftiget sig med
andet end underholdnings-
elektronik.

Det gi'r masser af værdi-
fulde erfaringer - og en sans
for kvalitet, som aldrig for-
nægter sig.
Oplev det selv!
Se det helt nye RIO 20" TV!
Udformet i handy mål, der
finder plads overalt - og al-
ligevel med det store, popu-
lære 20" billedformat.
Teknisk perfekt som alle
Blaupunkt fjernsyn.

Med avanceret billedauto-
matik - lup-skarp og kon-
trastrig gengivelse. Med 6
program-taster, overlegen
rør- og transistor-bestyk-
ning. Med veldimensioneret
fronthøjttaler og nykonstru-
eret toneforstærker.

Netto-kontant-pris:
Rio 20" teak ..... kr. 1915
Rio 20" pal ..... kr. 1985
Palma 24" teak ..... kr. 2095
Palma 24" pal ..... kr. 2185

BLAUPUNKT
underholdnings-elektronik
-det lyder godt!

Den amerikanske nummerplade er udskiftet med en vietnamesisk og nationalitetsbetegnelse Dan-Mach (det vil sige Danmark).

Tekst og fotos:
Jørgen E. Poulsen

Turen går ad veje, der bliver mere og mere smalle og fører længere og længere ind på Vietcongs område. Men både børn og voksne anser tydeligvis de to danske motorcyklister for at være bindegale af den uskadelige slags.

Hvordan vi fandt

Lille Xe

Da den danske journalist Jørgen E. Poulsen for nylig rejste til Sydvietnam, gav et dansk ægtepar ham en kommission med, der lød omtrent som at finde en nål i en kæmpehøstak. De bad ham prøve på at få kontakt med den 6-årige Xe – en lille, invalid vietnameserdreng. Ægteparret havde været hans plejeforældre, da han i fjor var i Danmark for at blive behandlet for sin krigsskade, men siden drengens afrejse fra Danmark for et år siden havde der hersket absolut tavshed om hans skæbne. Jørgen E. Poulsen fortæller her om, hvordan han fandt lille Xe, som antagelig nu får sin opvækst i Danmark.

FUNDET XE (STOP) REJSEPAPIRER VED AT BLIVE ORDNET (STOP) ALT VEL (STOP). Det var et af de lykkeligste øjeblikke i mit liv, da jeg kunne række dette telegram over skranken i Saigons posthus for at lade beskeden vandre en halv klode rundt til et par længselsfuldt ventende plejeforældre i Danmark.

Lægeægteparret Bente og Jørgen Rude i Gørlev og ægteparrets to drenge har i spænding ventet på et livstegn fra deres lille vietnamesiske plejesøn, Xe på 6 år, siden han i november i fjor forlod Danmark på en returbillet tilbage til krigens gru. Hvad var der sket med ham?

– Uvisheden er det værste, havde fru Rude sagt, da hun før min rejse til Vietnam henvendte sig til mig i det spinkle håb, at jeg

måske kunne finde svaret på dette spørgsmål.

Det var på taget af luftkaptajn Axel Duch's hus i Saigon, beslutningen om at finde drengen blev truffet. Vi sad og betragtede det gigantiske fyrværkeri af lysbomber og maskingeværild fra helikoptere som permanent omkranser hovedstaden, mens jeg forklarede om lille Xe.

Axel Duch flyver for det civile sydvietnamesiske luftfartsselskab Air Vietnam, som han har været tilknyttet i knapt fire år.

Under orlov herfra fløj han som kaptajn på Angel of Mercy i sommeren 1968 den første nordiske ladning af forsyninger til det nødstedte Biafra via øen Fernando Poo, for senere at organisere kirkernes luftbro fra

Sao Tomé, som han var operativ chef for indtil marts i år. Nu er han altså tilbage i Vietnam igen.

Axel Duch's eneste kommentar var: – Jeg ved ikke, om det er rigtigt eller forkert at tage børn ud herfra, men hvis du føler ligesom jeg, så tager vi ud og ser på fyren ...

Der er så mange...

Hvor var Xe nu? – Da han i sin tid sammen med andre krigsskadede børn blev bragt til Danmark, opgav man på det hospital, hvor Xe var indlagt, hans forældres adresse til en lille landsby i Bin Hoa provinsen. Men var Xe kommet tilbage til sine forældre?

Tingene skifter med utrolig hast. I dagens

◀ Lille Xe er fundet. Det er den lille dreng midt i billedet. Bag ham hans moster, som han nu kalder mor. Knælende ved siden af Xe ses Jørgen E. Poulsen.

Herunder til venstre: De billeder, Xe bragte med sig fra Danmark, indtager nu en hædersplads på væggen i hjemmet i Vietnam. Ikke mindst billederne af Tivoligården er Xe stolt af.

Xe er til ære for gæsterne blevet iført det tøj og den kunstige arm, han medbragte fra Danmark. Han står ved nedgangen til husets improviserede og livsnødvendige beskyttelsesrum.

og krigens Vietnam er „i går“ noget forlængst overstået. De mennesker som nødvendigvis må have haft med Xe's tilfælde at gøre, husker ikke længere detaljer. Og Xe er en detalje i det kapitel, der kan kaldes Vietnams krigsskadede børn. På den lokale afdeling af Terre des Hommes husker man ikke længere Xe's tilfælde. – Der er jo så mange...

– Hvis ikke jeg havde de strengeste ordrer, skulle ikke en djævel få mig til at tage op i det område. Forbandede vietcong det hele... Det er kaptajnen i det amerikanske pressecenter, der med disse ord kommenterer vort forehavende. – Hvorfor vil vi ikke vente og have militær beskyttelse? Vi kan ikke forklare ham, hvorfor vi ikke ønsker at benytte

os af den mulighed, som alle akkrediterede journalister har. Blot har vi en anelse om, hvad det kan betyde for Xe og hans familie, hvis vi kommer anstigende til Xe's landsby med grønne uniformer og skarpladte geværer i følget. Repressalier fra vietcong, såvel som fra regeringstropperne er ikke noget ukendt fænomen.

I det hele taget er det vor hensigt, at skille os ud fra alt, hvad der har med Amerika og militær at gøre. Den mindste provokation kan være skæbnesvanger, og et amerikansk identitetskort ville ikke just være nogen anbefaling, dersom vi skulle komme til at stå ansigt til ansigt med vietcong. Omhyggeligt går vi vores tøj efter, for at der ikke skal gemme sig et amerikansk firmanavn et eller

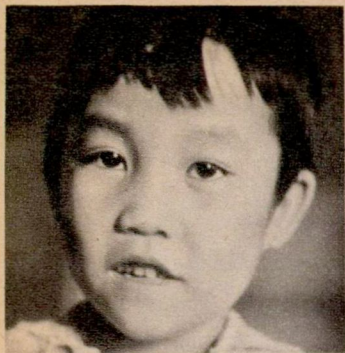
andet sted. Den amerikanske nummerplade på Axel Duch's motorcykel bliver skiftet ud med en ny vietnamesisk. Det øvrige udstyr består af fem dåser coca-cola, et fotografiapparat, en lille lommebåndoptager, et dansk og et buddhistisk flag og lidt nødforsyninger indeholdende fra malaria-piller til penicillin.

Endelig forsynes motorcyklen med et stort skilt, der endnu engang fastslår nationaliteten. DAN-MACH, står der, den vietnamesiske stavemåde for Danmark.

Vort første mål er Bin Hoa. En 22 meter bred asfalteret vej forbinder hovedstaden med den amerikanske luftbase der. Strækningen er en af de få i Vietnam, der bærer prædikatet *relativ sikker*. Samfulde fireogtyve timer af døgnet overvåges den fra luf-

Historien om lille Xe (fortsat fra side 21)

ten af helikoptere. Det forhindrer imidlertid ikke statistikken i at opgøre antallet af dræbte på denne strækning til 121 om måneden. Kun de færreste er ofre for trafikuheld.

Vi bliver kun standset en enkelt gang. Et par helikoptere dykker ned over det store ryddede bælte langs vejen. Det må imidlertid have været falsk alarm, og snart er trafikken igen i fuld gang.

En rolig nat

Den lokale politistation i Bin Hoa, der samtidig fungerer som distriktskontor, er nærmest en armeret fæstning. Tykke mure, vagtposter og pigtråd. Der må være tjent millioner på at eksportere pigtråd til dette land.

Den jourhavende politiofficer ryster energisk på hovedet. Vi har spurgt om en situationssrapport fra det område, hvor vi mener at kunne lokalisere Xe's landsby til at ligge.

– Vi har haft mandskab derude, men det er to måneder siden, de tog derfra. For uroligt. For mange vietconger. Nu er det kun militæret, som kommer der. Det er blevet for sent at fortsætte denne dag. Vi beslutter at blive på politistationen natten over. Der er udgangsforbud i Bin Hoa kl. 20, og nøjagtigt et minut før kl. 20 holder larmen op. Byen dør simpelt hen på klokkeslet hver aften.

Vi ligger under åben himmel i de telt-dug senge, politiet har lånt os. Det er henad midnat, og jeg må have slumret lidt, da et tordenagtigt brag får murene omkring os til at ryste. Jeg rejser mig brat over ende – men smider mig på et rår fra Axel mindst ligeså hurtigt ned igen, da en kuglesværm fløjter hen over vores hoveder og smelder ind mod muren bag os. I næste øjeblik tegner et skærende hvidt lys vagtposterne i silhouet.

Flere mindre eksplosioner følger efter, og nu begynder også vagtmandskabet at „bjæffe“ løs med deres automatgeværer.

– Hvad pokker er det, de skyder på?

Øjeblikke efter at det første brag har rystet den sovende by, er helikopterne fremme og hele området oplyst af lysbomber, som var det højlys dag.

Der bliver ikke skudt mere den nat, men heller ikke sovet. Næste morgen erfarer vi, at episoden er registreret som „et mindre sporadisk skyderi“. To fanger er taget. Ingen dræbte, ingen sårede. Helt igennem en rolig nat.

Morgendug og 24 D

Efterhånden som vi fjerner os fra Bin Hoa, bliver landskabet mere nuanceret. Asfalten hører op og vejene snævrer ind. Snart kører vi igennem en skov, snart er vi mellem smaragdgrønne rismarker, hvor bønder med deres vandbøfler og kvinder under store solhatte fredeligt passer deres dont.

Denne solfyldte morgen, hvor duggen

endnu ikke er fortrængt af dagens glohede sol, oplever jeg et helt nyt Vietnam. Et Vietnam som er smukt. Og jeg kan ikke lade være at tænke på de hundreder af fremmede i Saigon, der til enhver tid vil skrive under på, at Vietnam er det mest rådne sted på denne klode, uden at de nogensinde har været så langt som ved floden, der skiller hovedstaden fra det åbne land.

Glæden over det smukke varer dog ikke ved. Over den næste bakketop konfronteres vi igen med krigens og Amerikas Vietnam. Brune afsvedne områder med tusindvis af kratere fra tonsvis af bomber.

Vi passerer en klynge huse, der fortæller, at her engang var en landsby. Måske boede der fredelige mennesker. Det gør der ikke mere. Nu er der kun murbrokker og ruiner tilbage.

Et sted får vi øje på to amerikanske F-100 jagerfly, der ustandseligt og i halsbrækende fart dykker ned mod grønsværen i det fjerne. En røgsojle fra nogle træer fortæller, at piloterne har gjort deres pligt.

Hver gang vi møder mennesker, gør vi holdt og tager billedet af lille Xe med den kunstige arm frem. Der er en god portion taktik i dette. Vi vil gerne delagtiggøre alt levende herude i vort forehavende. Måske kender de knægten. I hvert fald vil ryterne om de to bindegale og komplet uskadelige udlændinge løbe et godt stykke i forvejen.

At vi betragtes som bindegale, forstår vi af, at de i mangel på advarende gloser vender tommelfingeren nedad og kaster fortællende blikke til hinanden. Vores egen tåbelighed er måske vores bedste dække.

Længere fremme får vi øje på tolv kæmpemæssige fly, som side om side flyver hen over den tætbekrogede jungle, efterfulgt af 24 tykke hvide striber, der breder sig ud, jo nærmere de når jorden. Senere erfarer jeg, at der er tale om en klæbrig væske, bestående af dieselolie blandet med sæbespån og tilsat et ukrudt-dræbende middel, der har betegnelsen 24 D. Herude er junglen i tre etager, og hvad der foregår på bunden af junglen er umuligt at se fra luften. Væsken lægger sig på blade og træer og lukker porerne. Al vegetation dør og eventuelle infiltrationsruter bliver synlige. Amerikanerne har på den måde været i stand til at afsløre et nok så hektisk liv på bunden af junglen. Ja, selv asfalterede veje bygget med store entreprenørmaskiner er kommet til syne, når vegetationen var visnet bort.

Vi ser ikke vietcong på denne tur, og vi skal aldrig få at vide, hvor nær vi har været dem. Blot ved vi, at de er her.

En kirke af ammunitions-kasser

Vi har en times tid rodet rundt ad forskellige veje for atter at vende tilbage til den vej, vi forlod en time tidligere. Vi har ikke længere nogen fornemmelse af retningen, da der forude dukker en kirkelignende bygning og nogle huse op.

Da vi senere taler med landsbypræsten, fortæller han: – Folkene her samlede alle de tomme ammunitions-kasser sammen, kal-kede dem og byggede kirken.

Det er i øvrigt den mest krigeriske kirke jeg har set. Mellem olie-billeder og ma-

donna-figurer vandrer to mænd læsset med ammunition i brede bælt over brystet og skarpladte geværer i hånden. – Den gamle kirke blev ødelagt af vietcong. Vi er katolikker her, forklarer de.

Trang Bom, præsten, gentager navnet på Xe's landsby. Han kender en kollega i det område. Hvis vi vil tage til takke, så har han en varevogn og kan vise os vejen. Jeg hopper op i vognen og Aksel følger efter på motorecyklen.

Tyve minutter senere er vi fremme ved kirken og kollegaen i en landsby, der hedder Tan-Binh.

Jeg tager billedet af lille Xe frem, og i løbet af sekunder har præstemanden frembragt en spillende papirblomst og et askebæger med danmarkskortet præget i bunden.

– Mig fået af lille Xe, da ham vende tilbage fra fremmed land, siger han på gebrokkent engelsk.

Jo, Xe's forældres landsby ligger lige i nærheden. Men vi må vente lidt med at gå derhen, forklarer han. Så trækker han et forhæng til side, og et radiolignende apparat med en mikrofon kommer til syne.

Det hele foregår på vietnamesisk, men der er ikke meget at være i tvivl om. Via en højtaler i Xe's bygd er han ved at forkynde nyheden om de uventede gæster.

Hvordan Xe mistede sin mor og sin ene arm

Hele landsbyens opmærksomhed synes at være rettet mod Xe's forældres hus og de mærkelige fremmede. Et sandt opbud af personer i alle aldre er allerede troppet op, da vi sammen med præsten ankommer til det lille træhus, hvor Xe bor sammen med sine forældre og syv søskende.

Da Xe forlod Danmark, talte han flydende dansk. Nu sætter han blot et stort grin op, og er ikke til at slå for så meget som en stavelse.

Hvor er Xe's kunstige arm? – Kun den tilbageblevne stump af den rigtige arm rager ud af det pjaltede skjortearme.

Senere skal vi få vore anelser bekræftet. Den kunstige arm, som Xe fik i Danmark, er ikke blevet brugt, siden han vendte tilbage til Vietnam. Ganske vist fulgte der en brugsanvisning med. Men Xe er en fyr, der gror hurtigt. Han er simpelt hen vokset ud af sin kunstige arm. Det får vi syn for, da knægten senere på dagen til ære for gæsterne præsenteres iført „armen“, lange bukser og en tyk blå sweater. Det er den uniform, han er returneret i, og den passer som en boksehandske til et blåt øje.

Lille Xe er stadig ikke til at slå for så meget som en dansk stavelse, skønt vi lokker med alt godt mellem himmel og jord.

Den lokale skolelærer, der er tilkaldt for at fungere som tolk, forklarer, at det hører med til lille Xe's luner. Da drengen vendte tilbage fra Danmark, ville han heller ikke tale med nogen. End ikke forældrene kunne få ham til at snakke. Det havde de været meget bedrøvede over. Men i løbet af en måneds tid var Xe begyndt at snakke igen.

Efterhånden som samtalen skrider frem, begynder billedet af landsbyen og dens beboere at tage mere konkret form. Tan Binh er ikke nogen typisk vietnamesisk landsby. Men Tan Binh er typisk for alt for mange landsbyer i dagens Vietnam. Her bor omkring tusinde familier. De fleste er flygtninge, og krigen synes bestandig at følge efter dem.

Den kvinde, som Xe kalder mor, er i virkeligheden hans moster. Xe's rigtige mor

er død. Skolelæreren fortæller hvordan:

Det er ude i en landsby. En ung kvinde kommer løbende henimod lastbilen med soldater. Hun løber med et eller andet i hånden, og som om der er noget, hun skal. Der lyder et par råb og falder et par skud. Kvinden segner om i en blodpøl. Det kunne have været en bombe, hun bar på, mente soldaterne måske. Men det var lille Xe.

- Hvordan har lille Xe mistet sin arm?

- Jo, fortæller skolelæreren. Xe havde en nat fået lov til at sove hos et par legeskammerater længere nede i landsbyen. Om natten blev der uro. De krøb allesammen ned i det hjemmelavede beskyttelsesrum, som er standardudstyr i alle huse herude. Efter en times tid blev det stille igen. Xe troede, at kampen var forbi, og krøb op. Det var den ikke. Da Terre des Hommes fandt ham, var armen sat af lige under albuen.

„Nummer ti“

Så er vi nået frem til spørgsmålet om lille Xe's arm, der trænger til lægebehandling. Om han kan tænke sig at vende tilbage til familien i Danmark og få en uddannelse, og om forældrene kan give deres samtykke til et sådant arrangement.

Vi redegør for den danske læges tilbud, og der bliver på stedet nedsat et familieråd bestående af Xe's stedmor og far, tilstedekomne onkler og tanter, skolelæreren og dennes bror, samt præsten og et par andre aldrende herrer fra landsbyen. De skal nu tage stilling til spørgsmålet, og mens det sker, er det hav af unger, som nysgerrigt har fulgt os, siden vi kom, sendt udenfor.

Da er det, vi pludselig opfanger nogle danske brokker. Xe er begyndt at synge. Vi kan ikke helt opfatte ordene, men melodien er god nok, og da han når frem til omkvædet, er der ingen tvivl længere: *Kom pussi - pussi kat, kom pussi-puss kat* og derefter *hvor er den pokkers kat*.

Men det er ikke kun lille Xe, der kan synge denne børnesang. Snart stemmer et helt kor i med *Gumle Jensen havde en kat*.

- Det er noget, Xe har lært dem, og de holder meget af den, siger skolelæreren.

Så har familien talt, og skolelæreren redegør for beslutningen. Forældrene vil gerne modtage tilbuddet om, at Xe kommer til Danmark og får en uddannelse. Det kniber meget med at skaffe føden. Syv børn er i forvejen mange at klare.

- Baby Xe number 10, supplerer Xe's stedmor. Det er et udtryk, som er optaget i det vietnamesiske sprog, og som man hører overalt. At være nummer 10 er ensbetydende med at høre til det ringeste ringe. Krigsskadede og hjemløse børn er nummer 10 i Vietnam. Xe er nummer 10. Vietnam har simpelt hen ikke brug for Xe. Han vil aldrig blive nogen god soldat med den arm...

Bedre end nogen anden ved Xe's mor det. Derfor er hun glad for, at han kan komme til Danmark og få en uddannelse.

- Måske han bliver læge ligesom sin far i Danmark, og så kan han komme hjem og hjælpe os, siger hun.

Til sidst underskrives dokumenterne af de tilstedeværende, og præsten, der har sendt bud hjem efter et enormt stempel, forsyner formularerne med et nok så officielt udseende. Hverken Xe's far eller mor kan skrive, så jeg må føre hånden for dem. Bagefter tegner jeg med kuglepennen på deres tommelfingre og prenter deres fingeraftryk på papiret.

Formaliteterne er i orden. Xe kan rejse til Danmark.

JØRGEN E. POULSEN

Colgate fluor gør tænderne stærkere for hver tandbørstning!

Ja, spørg Deres tandlæge...

Han ved bedre end nogen anden, hvad Colgate Fluor betyder for Deres - og familiens tænder.

Begynd i dag - det er aldrig for sent...

Fra allerførste tandbørstning styrker Colgate Fluor tandemaljen og beskytter mod huller i tænderne. Så ved at børste tænderne dagligt med Colgate Fluor tandpasta skaber De et effektivt værn mod angreb af de syrer, der opstår i mundhulen, og som truer med at ødelægge ikke mindst børnenes tænder.

Børn kan lide at børste tænder med Colgate Fluor, fordi den smager så godt.

FORBRUGER-RÅDET I FAREZONEN

→ En standsning eller blot en væsentlig formindskelse af Forbrugerrådets virksomhed vil være et alvorligt tilbageslag for forbrugernes interesser, siger formanden for FDBs bestyrelse **Lars P. Jensen** i forbindelse med Forbrugerrådets ansøgning til finansudvalget om yderligere økonomisk støtte.

Forbrugerrådet får i dette finansår 620.000 kroner fra staten, og da rådets økonomiske situation nu er temmelig kritisk, har man søgt finansudvalget om et øjeblikkeligt tilskud på 150.000 kroner. Endvidere ønskes den samlede årlige støtte sat op til to millioner kroner, ellers frygter Forbrugerrådet at måtte indstille sin virksomhed.

Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger støtter fuldt ud Forbrugerrådets ansøgning. Det hedder videre i **Lars P. Jensens** udtalelse: – I en tidsalder, hvor et stadig større udbud af varer og tjenester konkurrerer om familiens husholdningspenge, samtidig med at de disponible forbrugsbeløb begrænses gennem beskætning, må det være en selvfølgelig pligt for staten at hjælpe borgerne til at få mest mulig valuta for pengene.

Det frie forbrugsvalg forudsætter viden om varerne og dermed et organ, der kan fremme udbredelsen af almen forbrugeroplysning som supplement til sælgernes reklame og skabe forståelse for forbrugersynspunkter i den offentlige debat ... FDB vil varmt anbefale, at rådet sættes økonomisk i stand til at videreføre sin samfundsgavnlig virksomhed.

Opfordring til „begejstret forherligelse“ af junta-revolutionens „idealer“

Skarp fordømmelse af det græske fascist-styres overgreb mod andelsforeningerne.

En skarp fordømmelse af det græske oberststyres forfølgelse af ledende græske andelsfolk, samt undertrykkelsen af andelsforeningerne i Grækenland, blev med akklamation og klapsalver fra delegerede for 43 lande enstemmigt vedtaget på Det internationale Andelsforbunds (ICAs) for nylig afholdte verdenskongres i Hamburg.

Den græske andelsbevægelses stole stod tomme på kongressen, fordi dens ledere forlængst er fjernet fra deres poster og erstattet af marionetter for juntaen. Hvis disse sidste havde været indfandt sig på kongressen, ville de være blevet nægtet adgang.

Alle demokratisk valgte andelsfolk i Grækenland er enten fængslet eller flygtet til udlandet eller fuldstændig berøvet indflydelse på deres lokale foreninger. I den resolution, som vedtoges af kongressen, protesteredes mod fjernelsen af de folkevalgte ledere, og der stilles krav om, „at terrorismen, rettet mod kooperatorerne, ophører, og at alle fængslede kooperatorer og frihedskæmpere sættes på fri fod“. Samtlige kooperative organisationer under ICA opfordres til „at støtte demokratiets sag i Grækenland og kampen for den græske andelsbevægelses uafhængighed.“

Inden resolutionens vedtagelse havde to dokumenter cirkuleret blandt de delegerede. Det ene, som var undertegnet af en af de flygtede andelsledere, beskrev, hvordan de græske selvhjælpsorganisationer, der havde gjort store fremskridt til højnelse af de fattigste og mest fortrykte jordbrugeres levestandard, var blevet

berøvet friheden til at virke for egne formål og forvandlet til lydige instrumenter for juntaens interesser - under ledelse af folk, som ingen medlemsforsamling havde valgt, og som ikke nød medlemmernes tillid. Dokumentet giver nogle eksempler på, hvordan junta-folk rejser fra landsby til landsby for at tvinge andelsforeningerne til at indordne sig juntaens system og virkemidler.

Det andet dokument gav en oversigt over de tvangslove, som med et pennestrøg afsatte alle demokratisk valgte ledere og ophævede de frie forenings-rettheder, samtidig med at et dekret fra landbrugsministeren autoriserede de i mellemtiden indsatte administrative råd til at træffe beslutninger i sager, som generalforsamlingerne normalt er ansvarlige for.

Der forelå i samme dokument et cirkulære fra topledelsen af landbrugs-andelselskaberne til de lokale foreninger om at benytte „lejligheden“ (årsdagen for juntaens magtovertagelse) til at „give udtryk for deres grænseløse tillid til den Nationale Regering“. Til dette formål foreslås „udpeget passende talere til over for landsbyerne at prise revolutionens værk i inspirerende taler“, og lokalforeningerne indskræpedes pligten til „at inspirere landbrugsbefolkningen til begejstret forherligelse af revolutionens idealer“.

Inden resolutionens vedtagelse fastslog ICAs præsident, svenskeren **M. Bonow**, at situationen er stærkt forværret, siden ICAs ledelse i sin tid protesterede mod de kooperative ledes fjernelse.

En lille pause... en hyggelig sludder... ild på en Cecil: den er altid perfekt rullet af fyldige, mættende blended-tobakker...

...så er der tid til en Cecil

Lever SANG(E)LEGEN også i 1969

Dansk Folkemindesamling beder Samvirkens læsere (navnlig de yngste) være med til at klarlægge, om børn i vore dage stadig leger sanglege – og hvilke. Ved at besvare spørgsmålet får man samtidig chancen for at vinde en cykel.

Hvem vil være med til sanglege?

I umindelige tider har denne opfordring (med eller uden det ekstra e) lydt i skolegårde og på de hjemlige legepladser som optakt til dans og leg efter *Bro, bro, brille, Skære, skære havre, Tag den ring og lad den vandre* eller helt andre småviser.

Sanglege er en af de mest traditionsrige fritidssysler. Man kender mange, forskellige former og et utal af tekster og melodier, der har været anvendt til formålet – nogle i en kort periode, andre taget i arv af det ene kuld børn efter det andet. Visse sanglege kan spores helt fra den tidlige Middelalder til op i det 20. århundrede.

Men hvordan ser det ud i 1969? Leges der stadigvæk sanglege? Ja, det gør der naturligvis i børnehaver, på danseskoler og andre steder, hvor voksne igangsættere er med. Men benyttes sanglegene

også, hvor børnene selv bestemmer hele farten? Eller har den opvoksede generation kasseret denne fritidsbeskæftigelse som så meget andet arvegods?

Spørgsmål om dette emne har vore kulturforskere meget svært ved at besvare. Videnskaben ved snart mere om Månens overflade end om, hvad vore børn foretager sig, når de leger alene med deres jævnaldrende. Man ville imidlertid gerne have et bedre kendskab til denne side af dagliglivet, og det beder *Dansk Folkemindesamling* nu Samvirkens læsere om at hjælpe sig med.

Sidst i denne artikel findes en kupon, som forskerne håber, at flest mulig af læserne vil udfylde og indsende. Som en slags tak for ulejligheden opnår man samtidig chancen for at vinde en flot, ny cykel udsat af Samvirke.

Det er først og fremmest børnene, der appelleres til. Svar fra voksne er dog også velkomne, bl. a. fordi de kan medvirke til at kaste lys over *ændringerne* i repertoire af sanglege og omdannel-

Pas krympet herre undertøj

STOL PÅ
STØRRELSES-
MÆRKNINGEN,
når De køber
PASKRYMPET
STAFET. Det er
kvalitets-undertøj,
der ikke kan
krympe ...!

Paskrympet herreundertøj - kun i

BRUGSEN

(han har Perle i piben)

-netop den Perletobak HAN bedst ka' li'...

Find den DE bedst ka' li':

CAVENDISH er aromatisk med rom

MIXTURE er mild og let krydret

FINISKAREN er mild og let

BLENDED er mild og let

BURLEY er mættende

- der er Perle i pung,

æske eller dase - tal

med Deres tobaks-

leverandør om de

forskellige typer.

sen af de enkelte tekster. – De gamle verslinier bliver nemlig ind imellem fornyet og aktualiseret. En tidligere undersøgelse viste f. eks., at sangen *Flyv lille påfugl* var blevet omdannet til *Flyv lille popfugl* og at den ærværdige *Nu er jeg blevet hofmandsfrue* havde fået den mindre pompøse, men mere livsnære indledning *Nu er jeg blevet spejderpige*. Andre sanglege har ord og melodier fælles med gamle og ellers forlængst udspillede schlagere, såsom *Under den hvide bro*.

Trods den stadige fornyelse og udskiftning er der dog nogle sanglege, som synes at have evigt liv. *Skære, skære havre* er i alt fald cirka 250 år gammel – den er nemlig omtalt i en bog fra 1724 – og den anvendes vist nok endnu adskillige steder i landet.

TAL MED TRYG

TRYG-livsforsikring giver straks penge, når dødsfald sker. Lever man længe, får man pengene selv. Penge til et bestemt formål sikrer man gennem TRYG-livsforsikring.

Rigtigt er det, at TRYG-livsforsikring er fordelagtig langtidsoopsparing. Men der er garanti for, at *alle* pengene straks er til stede, når der er behov derfor. Den sikkerhed ligger der i en TRYG-livsforsikring.

Yderligere har TRYG-forsikrede den fordel, at *hele* overskuddet går tilbage til de forsikrede. Med TRYG's *ny - ekstra - bonus* er det en fordel mere at tegne TRYG-livsforsikring.

Går De til en fagligt uddannet TRYG-medarbejder, vil han hjælpe Dem med at ordne Deres livsforsikringer. – Tal med TRYG... det betaler sig.

TRYG

... de forsikredes eget selskab

Rosenørns Allé 1. 1970 Kbh. V (01) 35 2211

Endnu ældre er *Bro, bro, brille*. Det er, som de fleste sikkert husker, legen, hvor *den, der kommer allersidst, skal i den sorte gryde*. Den genfindes med mindre variationer i næsten alle europæiske lande, og på Island mener nogle forskere, at den er inspireret af en virkelig begivenhed engang i Middelalderen – et overfald på biskop *Helgi*. Han lod, som den forsigtige mand han var, altid sine bevæbnede svende ride foran sig, så de kunne tage det værste stød af, hvis nogen ville ham til livs. Men da han engang i mørke skulle passere en bro, havde hans fjender lagt et reb over broen og ventede lumskeligt med at stramme det, indtil livvagten var passeret, så det kun blev den sidste hest, biskoppens, der snublede over tovet. På den måde kom han alligevel i „den sorte gryde“, skønt han red allersidst.

Om den islandske fortolkning er rigtig, er dog lidt tvivlsomt. I 1300-tallets Venedig legede man for eksempel også en slags *Bro, bro, brille*, men derne var teksten og legen bygget over striden mellem *ghibelliner* og *guelfer* – to politiske partier, som kæmpede på livet løs. Og i andre lande har man helt andre forklaringer på oprindelsen.

Den danske tekst har voldt adskillige spekulationer. De to første linier: *Bro, bro, brille – klokken ringer elleve*, rimer jo ikke så forfærdelig godt, og desuden hører ordet *brille* ikke rigtig hjemme i et middelalderligt digt om en bro. Forklaringen er antagelig, at første linie oprindeligt lød *Bro, bro, delle*. Det sidste ord betød en broplanke. Så rimer det også, for elleve udtaltes i gamle dage ofte som *elle* (eller ølle).

Specialisterne i Dansk Folkemindesamling ville være henrykte, dersom de vidste lige så meget om alle de „sangelege“, som er eller har været i brug i vor tid.

Man har ved tidligere undersøgelser sammenstykkeet en temmelig imponerende liste over sange, som i hvert fald nogle steder har været anvendt inden for de seneste årtier. Den omfatter, foruden de ovennævnte blandt andet:

- Lille søster søde
- Når Peter (eller andet drengenavn) kommer hjem
- Peter og Inger (eller andre navne) de følges ad
- O Else vil du ride
- Dernede i dalen
- Har I hørt fra Korsør
- Else, hun står med roser i sit hår
- I Kongelunden, der gemmer jeg ringen
- Tre (eller syv) raske piger i en ring
- Dengang jeg var en lille en
- Når vi sejler op og ned
- En elefant kom marcherende
- I haven der har jeg et pæretre
- Der kom en mand fra Det røde Hav
- Der kom en pige gående
- En pige gik i engen
- Ud at plukke blomster
- En, to, tre, fire jeg elsker
- Først kommer sommeren

Der er to vigtige grunde til at De skal bruge Marigold handsker...

Deres to hænder!

Brug Marigold Chic til lettere husholdningsarbejde og New Style til det grovere og udendørs.

Køb et par Marigold husholdningshandsker idag... køb dem rigeligt store.

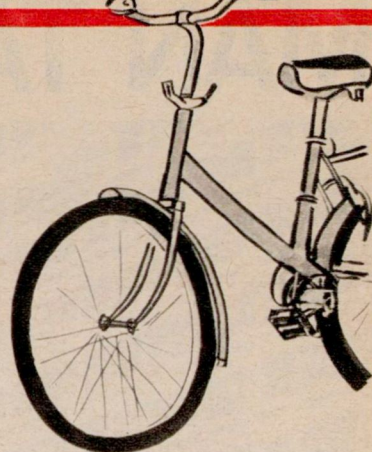
Når Månen på himmelen lyser
 Mo'er, jeg skal tisse, skal du det min ven
 Når jeg får en lille
 Ritsch, ratsch, filiong gong gong
 Jeg har en gammel tante
 Vil du med i skoven
 I Kongelunden i aftenstunden
 Laurentia, kære Laurentia
 Tre gutter gik i skoven

Det er jo et ganske anseligt udvalg. Men hvor mange af disse sange er gået i glemme i dag? Utvivlsomt adskillige, men hvilke? Og er de blevet erstattet af andre sange, som slet ikke findes på denne liste? Det er et par af de ting, forskerne gerne vil have opklaret.

Der er imidlertid adskillige andre spørgsmål, som også er af betydning for udforskningen af børnenes hemmelighedsfulde legeverden. Hvilke aldersklasser er det for eksempel, der bruger sanglegene? Man har en forestilling om, at de stadig er blevet „skubbet nedad“ til yngre og yngre børn. Er det fortsat sådan? Er drengene med? Og er der et egnspræg over disse lege, eller bruger man de samme sange og lege i Alborg, på Bornholm og i København?

Dersom Samvirkes unge og ældre læsere vil hjælpe Dansk Folkemindesamling med at få besvaret disse spørgsmål, kan de gøre det ved at udfylde kuponen til højre herfor og notere hvilken (eller hvilke) sange, de bruger eller har brugt til sangleg.

En cykel for en sangleg !

Alle, der udfylder og indsender kuponen herunder, og samtidig noterer, hvilken eller hvilke sanglege, de bruger (eller har brugt), deltager i lodtrækningen om en af brugsens populære Lion-cykler – i størrelse, model og farve efter vinderens valg.

De sanglege, der spørges efter, er *kun* dem, der bruges af børn under leg med andre børn.

Det er tilstrækkeligt at skrive *første linie* af den eller de sange, der anvendes. Antallet er ikke afgørende. Man er med i lodtrækningen, hvad enten man opgiver én eller tyve, men prøv alligevel at få alle de sange med, du/De bruger eller har brugt under leg med kammerater.

Voksne og unge samt drenge og piger, der ikke mere giver sig af med

sanglege, må også gerne være med. For deres vedkommende drejer det sig om at opgive de sange, *de selv* har anvendt under leg med jævnaldrende og hvornår.

Sangene (første linie) skal blot skrives på et stykke papir, som forsynes med navn og adresse og indsendes sammen med kuponen.

Brevet skal frankeres med normal brevporto (60 øre) og adresseres til:

Sanglege
 Postboks 95
 2620 Albertslund

Brevene må være Samvirke i hænde senest 1. november 1969. Resultatet af lodtrækningen offentliggøres i Samvirke nr. 21, som udsendes den 1. december.

TEMUS

røde musekorn

hurtigvirkende
 musegift

Kornene skades ikke af fugt og kan derfor også anvendes udendørs. Er af Statens Skadedyrlaboratorium anerkendt til bekæmpelse af mus.

Temus MOSEGRISEMAJS

– ny specialgift, der effektivt bekæmper mosegrise. Er af Statens Skadedyrlaboratorium anerkendt til bekæmpelse af mosegrise.

TEMUS - W ROTTEGIFT ekstra

– det sikre, virksomt til sidste gram. Anerkendt af Indenrigsministeriet som rotte-udryddelsesmiddel.

KUPON

Hvor i landet leger og synger du sangleg med andre drenge og piger?

(Byen) .....

Leger du sangleg i nærheden af, hvor du bor? ja – nej

Leger du sangleg i skolen i frikvarteret? j – nej.
 (det, der ikke passer, streges ud).

Hvor mange år var du, da du begyndte at lege sangleg? .....

De, der ikke leger sangleg mere, bedes besvare følgende spørgsmål (foruden dem ovenfor):

I hvilken alder holdt De/Du op med at benytte sanglegene? .....

(Udfyldes af alle):

Navn: .....

Adresse: .....

Født den .....

Skole: .....

Klasse: .....

HUSK at vedlægge et ark papir med de benyttede sanglege.

MAN TALER OM **BIO-TEX**

„Dragt, Haderslev-egnen“

GØR VASK NÆSTEN OVERFLØDIG

Fru E. C., Kbhvn. S., skriver:

„Vi har tæppe med gummi-bagside over hele huset, og når tæppet bliver rensat i BIO-TEX, bliver det 100 % fint.“

Al det snavs og alle de vanskelige pletter, som almindelige vaskemidler forsøger at blege væk, det opløser og fjerner BIO-TEX-enzymene og gør tøjet helt rent i bunden – blot ved iblødsætning eller forvask.

BIO-TEX vasker skånsomt men effektivt. BIO-TEX er også uden konkurrence til klatvask og finvask.

BIO-TEX er økonomisk – kun én stroget spiseskefuld til 2 l vand. BIO-TEX fås i flere pakkestørrelser.

BLUMØLLER

PATEREN VIL GIFTES

Vatikanet må i disse år så at sige på samleband behandle ansøgninger fra tusinder af katolske præster, som ønsker at opgive deres embeder for at kunne gifte sig. V.J. Brøndegaard fortæller her om „oprøret“ mod cølibatet - d.v.s. mod kravet om, at præsterne skal leve ugift.

Flere af Jesu disciple var gift og tog deres koner med på missionsrejser. Peters svigermor nævnes i bibelen, så den mand, der af den katolske kirke betragtes som den første biskop eller *pave* i Rom, havde altså også indgået ægteskab.

Ikke desto mindre kræver pavekirken *cølibat* (latin *coelebs* = ugift) af sine præster, diakoner, biskopper, munke, og nonner. En gift mand kan ikke ordineres til præst, og gifter han sig senere, må han forlade sit embede – ellers risikerer han at blive ekskommuniceret, det vil sige udelukket fra gudstjenesten og sakramenterne.

Denne regel har været håndhævet af den katolske kirke i de sidste cirka 1500 år, og det er vel et af de træk i billedet af denne kirke, som er mest velkendt uden for dens egne rammer. Men nu vakler også denne pille.

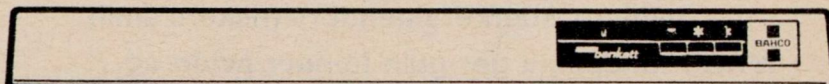
Tusinder af „afhoppere“ hvert år

I en bog, som 23 katolske gejstlige for nylig har udgivet på et tysk forlag, oplyses, at *Vatikanet* i perioden februar 1964 til nytår 1968/69 modtog 10.300 ansøgninger om at blive løst fra cølibatløftet og degraderet til lægmandsstatus. Man indrømmer åbent, at mange gejstlige hemmeligt overtræder løftet med svære sjælekvaler til følge. De kan ikke undvære kvinden, men heller ikke drage den eneste mulige konsekvens og forlade embedet.

I Italien skal 15.000 præster eller cirka hver femte være suspenderet eller „afhoppet“ efter overtrædelse af cølibatløftet, i Frankrig anslås tallet til 7000. Bladet *National Catholic Reporter* lod et rundspørge cirkulere blandt 3000 amerikanske paterer; 62 procent gik ind for, at det må være ens egen samvittighed, som skal afgøre, hvorvidt man vil leve i cølibat eller ægteskab, det har intet med forkyndelsen at gøre. 31 procent erklærede frimodigt, at uden det „påtvungne“ løfte havde de forlængst giftet sig.

Også i Holland var der stort flertal for en fri stillingtagen, men ikke for cølibatens afskaffelse. En Gallup-undersøgelse i Vesttyskland viste, at 69 procent af katolikkerne ønsker cølibat ophævet. I Tübingen stemte 172 af 180 teologi-

frisk luft i køkkenet med BAHCO emhætte

Den avancerede teknik og det nye smalle moderne design, har skabt fornyelse i køkken arkitekturen. Særdeles lydsvag og effektiv, 2 hastigheder, blændfri belysning og ufor-gængeligt metal fedtfilter, som den lettest tænkelige rengøring. Enkel montering i alle typer køkkenskabe og over alle komfurer med det flexible tilbehør med aftræk til det fri.

Dansk Varedeklarationsnævn har afprøvet og udarbejdet varefakta for Bahco emhætte med aftræk til det fri.

Alt taler for BAHCO - avanceret svensk kvalitet.

Har De ikke mulighed for af-træk til det fri, bør De vælge BAHCO kulfilteremhætte, der er i samme elegante design. Den kan udendvidere senere tilsluttes til aftrækskanal.

Væk
munden
med
Macs...

-man ser det straks...

hvidere, stærkere tænder - friskere smil!

MACS tandpasta gør gule tænder hvide og

giver friskhed, renhed fra morgen til aften.

* indeholder den fluor,
tandlægevidenskaben anbefaler.

spearmint
eller
peppermint
...VÆLG SELV!

Fortsat fra forrige side

ske kandidater for fri afgørelse, på det katolsk-teologiske fakultet i München var ikke færre end 94,4 procent imod cølibat.

Kravet om præsternes kønslige afholdenhed er, siger de protesterende katolikker, et (u)menneskeligt påfund, der strider mod den apotolske tradition, Guds skaberplan, menneskets frie vilje og det af Gud indstiftede ægteskab. Paven kræver, hvad Jesus ikke forlangte af disciple. Cølibat er ikke noget guddommeligt dogme, men udtryk for en selvpåtaget fromhed og har gennem tiderne været til ubodelig skade for kirken, lyder nogle af argumenterne mod dette krav.

Ungkarlestandens fortrin og mangler

Men hvad er da begrundelsen for denne regel? Paulus, hvis diskriminering af kvindekonnet ofte citeres, er den eneste apostel, der fremhæver kyskheden som et ideal, og selv han overlader det til hver enkelt selv at afgøre, om han eller hun har nådegaven dertil...

Ja, religionshistorisk grundes cølibatkravet på askesen. Blandt verdensreligionerne mener navnlig buddhismen og den romersk-katolske kirke, at kønslivet forurener og vanhelliger mennesket. Kun den ugifte, den totalt afholdende kan helt hengive sig til Gud. Endvidere skyldes det en ældgammel forestilling om evakønnets dæmoniske magt over manden (jf. syndefaldsmyten!).

Til idealiseringen af askesen kom siden den praktiske tanke, at ægteskabet gør præsten til en delt person, der har svært ved at opfylde sine religiøse pligter og tjene kirkens interesser. Herom skriver en kendt katolsk pater:

- Vi giver afkald på ægteskabet, fordi vi fuldt ud må og vil være alt for Herren. Thi konen vil ikke bare sy sin mands knapper i, lave mad og vaske tøj. Som gift kvinde vil hun eje ham helt, og det har hun ret til, men hun lider under, at han så ofte unddrages hende som følge af erhverv og forretning. Han må i kritiske tider og situationer også tænke: Hvad sker der min kone og børnene, hvis jeg mister mit arbejde eller kommer i fængsel? Hundreder andre bekymringer belaster og afholder ham fra at være med i kampens forreste linje. Her er den ugifte præst fri. Helt og ubesværet, udelte af hensyntagen og forsigtighed, kan han hengive sig til Gud og hans sag.

Dertil siger man uden for Pavekirken, at man også kan hævde det stik modsatte. En ugift præst er netop „delt“, for han skal jo selv klare alt... lige fra at sy knapper i. Gud har i mennesket nedlagt et behov for kærlighed til det andet køn og indstiftede ægteskabet. I det hjælper mand og kone hinanden, først her afsløres mange brist og først i det ægteskabelige samliv kommer personkærligheden til udfoldelse.

Ungkarlen lægger næppe mærke til egne fejl og mangler, hans omgivelser

gør ham sjældent opmærksom på dem. Hans personlighed standser tit på et uudviklet stadium, livsindstillingen bliver let egocentrisk.

Endelig kan enhver læge pege på risici ved fortrængt kønsdrift. Undertrykkelsen af menneskets stærkeste drift næst efter sulten er kun alt for ofte resulteret i voldtægt, perversiteter etc.

Endnu en begrundelse for cølibat lyder: Folk ville vægre sig ved at skrifte til en gift præst. – Men hvor meget får en læge ikke betroet? Og hvad skrifter man ikke i bladenes „brevkasser“, hos psykiateren og så videre uden at ane, om den, der svarer, er gift eller ugift. Cølibatets modstandere mener, at når præsten selv er gift, kan han lettere forstå menighedens problemer og løse dem.

Den protestantiske kirke har altid forkastet cølibat; 1520 tog Luther klart afstand fra kravet, fem år efter giftede han sig med nonnen Katharina von Bora.

Mangel på katolske præster

Romerkirken stod imidlertid fast på dette punkt, selv om det teologiske grundlag ofte har været omdiskuteret. Men til de mere principielle og menneskelige betragtninger kommer nu et rent praktisk forhold: Oprøret mod cølibatet er så omfattende, at det kan resultere i en for kirken katastrofal præstemangel.

Af den oven for nævnte bog fremgår, at over en trediedel af de katolske teologistuderende vælger et andet erhverv end præstegerningen udelukkende på grund af cølibatkravet.

I de traditionelt katolske lande Italien og Frankrig står allerede nu en trediedel af de organisatorisk foreskrevne embeder

– og hvis du ellers ønsker noget så bare ring!

Mis går en tur

Fyld madskålen op med Kisser. Se hvor mis kommer og smager. Ta'r et par småbidder, (den er helt vild med det). Går en lille tur igen. Det er kattens naturlige måde at spise på. En bid i ny og næ. Ikke det hele på én gang.

Mis kommer tilbage. Kisser er stadig lige nærende, velsmagende, frisk. Det gør mis glad. Den ta'r nogle ordentlige mundfulde (men spiser sig ikke helt mæt). Ta'r sig så en rigtig kattetur.

Flere timer senere. (Eller måske et par dage senere, hvis De er taget på week-end). Mis kommer tilbage efter mere Kisser. For der er stadig frisk Kisser at komme tilbage til.

Kisser holder sig frisk

Kisser er den ny, nærende kattefuldkost i tør form, der lader mis spise helt efter sin egen spiseplan. Prøv allerede i dag og se, hvor mis elsker Kisser med frisk fiskesmag. Det er så nemt. Ingen stærk lugt. Ingen opbevaring i køleskab. Men en god økonomi og en glad kat.

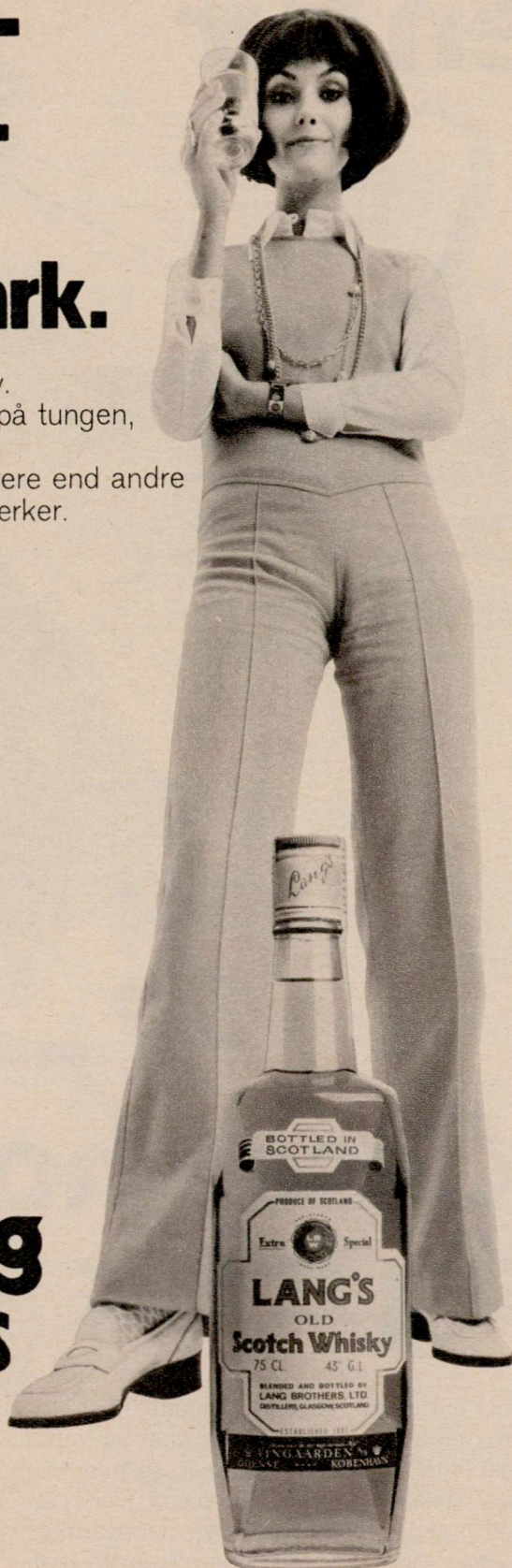

Gammelt whisky- mærke. Nyt i Danmark.

Lang's Scotch Whisky.
Blid ved ganen, blød på tungen,
rund i munden.
Og så er den ikke dyrere end andre
anerkendte Whiskymærker.
Langt at foretrække.

Forlang Lang's

Fortsat fra forrige side

ubesat, i USA skal det dreje sig om 5000, i Holland måtte man 1968 ophæve 189 gejstlige stillinger af mangel på ansøgere, det år blev kun 140 unge mænd præsteviet. I Sydamerika vægrer flere og flere unge teologer sig ved at blive ordineret til præst, så længe de skal aflægge cølibatløftet. 72 procent af alle katolikker lever i Latinamerika, men kun 6 procent af Pavekirkens gejstlige. Efter Vatikanets skøn vil der omkring årtusindskiftet være brug for mindst 125.000 præster. Derfor går nu også mange brasilianske biskopper ligesom den hollandske ærkebiskop og kardinal Bernhard Alfrink ind for at afskaffe cølibat.

Modstanderne peger på de menneskelige tragedier, som skyldes dette krav. Hvis præstens husholderske er en ung, køn kvinde, går sladderen. Mens man i de fleste hjem tilbyder kokkepigen en familiær stilling, tør den menneskekærlige pater ikke gøre det. Han og hun må aldrig ses sammen, aldrig vise, at de kommer godt ud af det med hinanden, aldrig smile samtidigt ad noget... og slet ikke til hinanden!

Anno 1965 blev præsten i en lille syd-tysk by forflyttet og pålagt at skaffe sig af med sin husholderske. Årsag: en aften havde man set dem gå en tur sammen. At de ellers boede under samme tag var altså ikke så umoralsk som en fælles spadseretur! Det er betegnende, at biskoppen følte sig overbevist om præstens uskyld, men alligevel bøjede sig for rygtekampagnen.

Den „hårde kerne“'s argumenter

Den ellers fremskridtsvenlige pave Johannes XXIII pålagde deltagerne i det 2. vatikanske koncil ikke offentligt at diskutere problemet. Hans efterfølger Paul VI udsendte 1967 rundskrivelsen *Om præsternes ugifte stand*, tilbageviste alle argumenter mod cølibat og betvivlede, at tiden var moden til en reform. *Det gejstlige cølibat, af kirken gennem århundreder behandlet som en lysende juvel, bevarer sin fulde værdi også i vor tid, der er kendetegnet ved dybtgribende ændringer i mentalitet og samfundsstruktur.*

Pavekirkens „hårde kerne“ argumenterer, at ægteskabet ikke løser den giftelystne præsts problemer, men tværtimod skaffer ham endnu flere. 8 procent af israelitterne (nemlig 1 Judas blandt 12 disciple) forrådte Jesus, men hidtil har kun én procent af den katolske gejstlighed ytret ønske om at udtræde på grund af cølibatkravet, siger de.

Der er dog tegn på, at Vatikanet har indset det umulige i at opretholde cølibatet og gradvis vil afvikle det. Ansøgnin-gerne om fritagelse fra cølibat og dermed præstekald behandles nu så at sige „på samleband“ og i de fleste tilfælde er afgørelsen positiv. Mens der forhen kunne gå tre-fire år med pinlige forhør, varer hele proceduren nu kun 2-3 måneder.

V. J. BRØNDEGAARD

Peter-princippet

Hierarkiologiens skelsættende forklaring på, hvorfor der altid går brok i alting.

Peter-princippet er en samfundsvidenskabelig opdagelse af så stor betydning, at den er afgørende for såvel den enkelte persons lykke og sundhed som for hele menneskehedens fremtid. Hvis man da skal tro på ophavsmanden, den amerikanske professor dr. Laurence J. Peter, grundlæggeren af den nye videnskabgren hierarkiologien.

Det skal man også kun, hvis man gør sig klart, at bogen om Peter-princippet* er en satire, men dens spejlbillede af virkeligheden er nu ikke mere forvrænget, end at bogen i lange tider har været en bestseller i USA og nok også før eller siden skal gøre sig gældende i Europa.

Det er naturligvis studier i Amerika, værket er bygget over, og skulle noget i nedenstående gennemgang af resultaterne lede nogen læsers tanke hen på danske forhold, er det altså ganske utilsigtet.

Peter-princippet går i al sin krystalklare enkelthed ud på, at vi lever i et samfund, hvor der er en altomfattende tendens til, at enhver havner i et job, som han er inkompetent til, det vil sige som han reelt er ude af stand til at klare.

Strengt taget gælder denne deprimerende sandhed kun for ethvert hierarki. Men herved forstår dr. Peter enhver form for organisation, hvor der er tale om forfremmelser, og deraf følger, at vi næsten alle er medlem af det ene eller det andet hierarki. Ethvert firma, som er mere end et enkeltmandsforetagende, et ministerielt departement, et skolevæsen, hæren, etaterne, faglige og politiske organisationer og så videre, og så videre – de udgør alle sammen hver for sig et hierarki.

Og her er der ingen vej uden om Peter-princippet. Et sådant foretagende, hvad enten det er amtskontoret i Nr. Ubberup eller A/S De forenede Fixfaxerier, beherskes af tendensen til at anbringe enhver medarbejder på en plads, han er inkompetent til.

Forklaringen herpå er letfattelig:

Lad os tænke os, at der i et hierarki skal besættes en stilling som kontorchef. Hertil

vil man normalt udpege en medarbejder på et lavere niveau, for eksempel en af virksomhedens fuldmægtige. Men hvem af dem? Ja, naturligvis en af dem, der har gjort god fyldest i sin hidtidige stilling, for eksempel unge Hansen. Jensen, der er et håbløst kludderhoved som fuldmægtig, bliver lige så selvfølgelig ikke taget i betragtning. Han har allerede nået sit inkompetence-niveau (IN) og vil forblive der.

Om Hansen klarer kontorchef-jobbet vil vise sig. Gør han det ikke, vil han efter alt at dømme blive hængende som kontorchef. Så er det hans inkompetence-niveau. Men viser han sig fortsat som en dygtighed, vil hans karriere fortsætte – til og med den stilling, han er inkompetent til.

På principielt samme måde går man frem, hvad enten der skal vælges en ny generalinspektør for det ildsprudende artilleri eller man skal udpege en ny arbejdsformand på en fabrik, og konsekvensen af dette system er jo ganske klar: Flere og flere vil nå deres IN (eller Peters plateau), det vil sige en stilling, de ikke er voksen, og hvor de derfor ikke vil gøre nogen gavn.

Her har man, påpeger dr. Peter, grunden til, at der altid går brok i alting, hvad enten det nu drejer sig om de højeste politiske og administrative anliggender eller en

rutinemæssig bilreparation på det nærmeste værksted.

Den banale indvending, at der jo dog trods alt – både i erhvervslivet og i offentlige institutioner – udrettes noget fornuftigt, rækker ikke ved Peter-princippet's gyldighed. Dette arbejde udføres nemlig af de medarbejdere, som endnu ikke har nået IN. Deres vægt inden for det enkelte hierarki udtrykkes ved dets MQ (d.v.s. modenhedskvotient) som er lig med brøken

$$\frac{\text{antal af inkompetente medarbejdere} \times 100}{\text{totalantallet af medarbejdere}}$$

Det ses formentlig klart, at først når MQ når 100, vil der overhovedet ikke mere blive udført noget nyttigt arbejde.

Forudsætningen for, at Peter-princippet slår fuldt igennem er: 1. at den enkelte medarbejder bliver tilstrækkelig længe i hierarkiet, og 2. at det har trin nok.

Undertiden er det ikke nødvendigt med ret mange. Frøken Andersen var således en meget kompetent stud. mag. idet hun altid hørte efter, aldrig demonstrerede og altid besvarede professorernes spørgsmål med deres

* Dr. Laurence J. Peter og Raymond Hull: The Peter Principle. (W. Morrow & Compagny. New York)

SUBSTRAL® frisk forlænger bukettens levetid

Nu kan De få meget mere glæde af Deres afskårne blomster! Substral FRISK indeholder alle de næringsstoffer, blomsterne har brug for, og desinficerer vasevandet, så buketten holder sig smuk og frisk dag ud og dag ind - utroligt længe.

egne ord. Men allerede få måneder efter, at hun havde taget eksamen og var begyndt at undervise på et gymnasium, viste det sig, at hun her havde nået sit IN. Så der bliver hun.

Ganske sjældne undtagelser kan selv i hierarkiets topstilling vise sig fuldt kompetente. Det demonstrerer blot, som dr. Peter gør opmærksom på, at der er for få trin i denne organisations forfremmelsessystem. I øvrigt vil disse personer meget ofte ligge under for den såkaldte *IN-mani*, en tvangsinstilling, som vil få dem til at søge over i et andet hierarki - altså for eksempel fra en topstilling i statsadministrationen til det private erhvervsliv eller fra en fremtrædende videnskabelig post over i politik. Erfaringen viser, at de i deres nye omgivelser meget ofte vil nå frem til det inkompetence-niveau, de ikke kunne finde i det gamle hierarki.

Historien giver mange eksempler herpå. *Adolf Hitler* var (omend ved hjælp af af-skyelige midler) en uhyre effektiv partileder og indenrigspolitiker. Han fandt sit IN, da han forsøgte sig som feltherre. *Sokrates* var en uforlignelig lærer og filosof, men nåede inkompetence-niveauet som forsvarsadvokat - idet hans defensorat i hans egen sag som bekendt ikke afværgede, at han blev dømt til døden.

Hierarkiologiens fader gennemgår i sit epokegørende værk en række eksempler, som for en lægmand at se strider mod Peter-princippet, men som for den kyndige hierarkiolog hurtigt viser sig ikke at mod-sige dette principps universelle gyldighed. *Perkussions-avancement* - det, der på ældre dansk hedder at blive sparket opad - er således tilsyneladende en forfremmelse af en medarbejder, som allerede har nået sit IN. Men også kun tilsyneladende. I virkeligheden er der blot tale om en pseudo-forfremmelse, idet den pågældende simpelt hen flyttes fra én uproduktiv stilling til en anden.

Noget lignende kan gennemføres på en mere elegant måde ved det, man i hierarkiologien kalder *den sideløns arabesk*. Den består i, at en inkompetent medarbejder forsynes med en ny, flot titel og anbringes på en uskadelig post - for eksempel som *koordinator af interdepartementale kommunikationer*, hvilket vil sige ansvarlig for, at der holdes orden i forældede kopier af interne kontorcirkulærer.

Da hierarkiologien i sit væsen er en humanistisk disciplin, har det beskæftiget den meget, hvilke følger det får for den enkelte person, at han eller hun rykker op på inkompetence-niveauet. Svaret er: Det kommer først og fremmest an på, om han selv opdager det.

Mange vil *aldrig* fatte, at de nu har nået denne placering, at de står over for opgaver som de slet ikke kan løse, og at deres FQ (forfremmelseskvotient: et talmæssigt udtryk for en medarbejders forfremmelsesudsigter) er lig nul. I denne uvidenhed er det meget vel tænkeligt, at en sådan person kan leve rask, lykkelig og ivrigt beskæftiget, til han når pensionsalderen.

Det forudsætter dog en veludviklet (men måske ubevidst indøvet, *substitutions-teknik*). Dr. Peter gennemgår nogle af dens vigtigste former:

Den evige forberedelse. I stedet for den primitive fremgangsmåde blot at *gå i gang* med en foreliggende opgave vil en *substituent* for eksempel koncentrere sig om forberedelserne - og aldrig nå længere. Denne teknik har forskellige underformer, hvoraf de mest pålidelige er disse:

a. Undersøg, om der i det hele taget er behov for, at det pågældende arbejde udføres. Tilhængere af denne metode kan støtte sig til mange gamle visdomsord: „Hastværk er lastværk“, „Forord bryder ingen trætte“ etc. Et nøjere studium af denne teknik har i øvrigt ført til udformningen af Peter prognose: *Hvis man anvender tilstrækkelig tid på at fastslå behovet for en bestemt handling, vil det altid vise sig, at behovet ikke eksisterer (mere).*

b. Studer alternative metoder til arbejds udførelse.

c. Indhent ekspert-råd. Det kan ske ved at nedsætte komiteer og underudvalg, holde møder om sagen og så videre. En variant af denne teknik er at koncentrere sig om *præcedens*-tilfælde, idet man her i realiteten rådspørger afdøde i stedet for nulevende eksperter.

d. Begynd med begyndelsen. Afgørende ved denne metode er, at man pinligt minutiøst følger hver eneste detalje i forberedelserne til en aktion og fortsætter endeløst med således at konsolidere udgangspositionen - i stedet for at påbegynde fremrykningen.

Specialisering i bispørgsmål. Mottoet for dem, der substituerer på denne måde er: Tag dig af muldvarpeskuddene. Bjergene passer nok sig selv. Et smukt eksempel på denne teknik har man i et stort kunstmuseum, hvor direktøren forlængst er holdt op med at arrangere udstillinger, købe nye kunstværker og skabe opmærksomhed om institutionen. I stedet har han i årevis arbejdet på et storværk om *Billedindramningens historie*, men da emnet er blevet for omfattende, samler han sig nu om at studere de typer af *lim*, som i tidens løb er anvendt ved billedindramning.

Irrelevantisme. Herved forstås, at en medarbejder på IN kaster sig over noget, som *slet ikke* har berøring med det, han egentlig skulle tage sig af. Det er en ret dristig teknik, men lykkes netop derfor ikke så sjældent.

Alt i alt løser substitueringen ofte på en tilfredsstillende måde problemerne for den, der er nået frem til sit inkompetence-niveau. Men det forudsætter som sagt, at den pågældende selv er uvidende herom. Og så heldige er langt fra alle.

I modsat fald er der en stor risiko for at blive ramt af *slutplacerings-syndromet* (SPS). Et syndrom er et kompleks af sygdomme og sygdomstegn, og foruden ordinære, medicinske lidelser som mavesår, forhøjet blodtryk, søvnløshed og trøstespinning med meget mere kan SPS omfatte tilstande som disse:

fonofili. Symptomet herpå er tilbøjeligheden til at omgive sig med flere og flere tekniske kommunikationsmidler - telefoner i flertal, samtaleanlæg, dikteremaskiner, båndoptagere, tryknapsystemer, lyssignaler og så videre. Såfremt den angrebne går over til at bruge to eller flere af disse hjælpemidler ad gangen, er det et næsten ufejlbarligt tegn på **gallopperende fonofili**, og helbredelse må da anses for usandsynlig.

papyrofobi. Giver sig udslag i, at den angrebne ikke kan tolerere papirer eller bøger på sit skrivebord. Mange har tidligere gjort en dyd af, at de således holdt deres skrivebord rent, men hierarkiologien anser det for mest sandsynligt, at dokumenter og lignende på ubehagelig måde minder den papyrofobi-ramte om det arbejde, han burde udføre.

papyromani. Er det stik modsatte af papyrofobi, idet den angrebne overfylder sit skrivebord

eller hele sit kontor med aldrig anvendt skriftligt materiale. Bevidst eller ubevidst prøver han at tilsløre sin inkompetence ved at skabe det indtryk, at han har så utrolig meget at gøre – mere end noget menneskeligt væsen kunne leve op til.

tabulatoria gigantismus. En sygelig trang til at have et større skrivebord end kollegaernes.

rigor cartis. En abnorm interesse i udarbejdelsen af grafiske oversigter over organisationsforhold, produktionsgang etc. og en manisk fastholden ved, at alle skal rette sig efter pile, streger og punkterede linier på disse skemaer – uden hensyn til tab og tidsspilde.

strukturefilii. En sygelig trang til at beskæftige sig med bygninger (deres planlægning, opførelse, vedligeholdelse, ombygning og nedrivning) i stedet for med det arbejde, som foregår eller formodes at foregå inden i dem. I sin ekstreme, patologiske form (strukturefilii monumentalis) ses lidelsen ofte blandt kommunalpolitikere.

Sådanne udsigter er det jo nok værd at gøre noget for at undgå. Uden nærmere eftertanke vil mange vel mene, at det lader sig praktisere ved lige ud at sige nej tak til en forfremmelse (Peters parade). Det fører imidlertid, som en række af dr. Peters studieeksempler afslører, ofte til, at konen bliver sur, at kollegerne tror, man er storsnudet og naboerne, at man er en småtossed original. Så for de fleste er det ikke nogen anvendelig udvej.

Men dr. Peter har en løsning på dette problem – og det er naturligvis heri, hans egentlige gave til menneskeheden består: Sørg for at skabe det indtryk, at De har nået Deres inkompetence-niveau endnu inden, det faktisk er tilfældet. Dette opnås ved *kreativ inkompetence*.

En sådan indsats kan selvsagt bygges på at man simulerer et slutplacerings-syndrom. Men enklere midler kan også gøre det. En funktionær i et stort selskab nåede således det ønskede mål ved jævnlige at anbringe sin bil i de parkeringsbåse, som var forbeholdt direktionen. En bankassistent, som måtte frygte en udnævnelse til bankkasserer, undgik sin skæbne ved nogle få fingerede telefonsamtaler, hvori han tryglede om blot et par dages respit, så skal jeg nok skaffe pengene og indstændigt bad den ikke-eksisterende modpart: *Fortæl endelig ikke noget til min kone. Hun tager sig af dage, hvis hun opdager det...*

En lidt mere omstændelig metode er at demonstrere den pinligste økonomiske sans på virksomhedens vegne, for eksempel ved konsekvent at samle papirclips og gummibånd op fra gulvet og papirkurven, forsøge at bruge konvolutter to gange og så videre – alt mens man mumler hen for sig om sparsommelighedens moralske og samfundsøkonomiske værdier. Dette system vil uundgåeligt placere sin mand som en person, der lever i en fjern fortid, og hans risiko for at blive forfremmet til sit inkompetence-niveau er praktisk talt nul.

Det er selvsagt kun et par tilfældige eksempler, der her er nævnt. Det må være hvert menneskes egen sag at udvikle sin specielle form for kreativ inkompetence. Et godt resultat kræver flid og omtanke. Til gengæld vil den intense beskæftigelse hermed – lover dr. Peter – byde på lige så spændende en udfordring som den traditionelle jagt på forfremmelse. Og i tilgift opnår man altså at bevare sundhed, lykke og følelsen af lejlighedsvis at udføre et fornuftigt stykke arbejde.

KAJ CHRISTIANSEN

Bager De byens bedste brød?

-ellers prøv med Safir Mel!

Safir Mel er alle tiders bagemel - fint, let og proteinrigt - så bagværket kan simpelt hen ikke mislykkes - heller ikke første gang! Var det ikke en idé selv at bage en kage til kaffen i morgen!

* Safir Mel - fra en af forbrugernes egne fabrikker - fås kun i Brugsen! Så varedeklaration og kvalitetskontrol er naturligvis i orden... Derfor går De godt i byen, når De går efter Brugsens egne varer. Der er ikke sparet på kvaliteten - kun på prisen!

BRUGSEN

Der bli'r rent og sundt over hele huset med KLORIN

Prøv selv med karkluden – kog den ikke ud, men læg den i en **KLORIN**-opløsning natten over – og se så: renere karklud har De aldrig haft i hænderne.

Sådan renser og desinficerer KLORIN alt over hele huset:

køleskabet - køkkenbordet - badekarret - toilettet - afløbet - vægfliserne - affaldsspanen - stålvasken - og meget mere.

KLORIN også til hvidvasken
1/4 kop til iblødning og vask giver hvideste vasketøj med det mindste slid.

KLORIN - en ren selvfølge til alle hjem
NORGE
SVERIGE
DANMARK
Fabrikken

Forøget andels-indsats i ulands-arbejdet. - En udfordring, vi må leve op til...

En betydelig hjælp til u-landene har i en år-række været formidlet som en direkte støtte fra nationale andelsorganisationer eller igennem Det internationale Andelsforbund ICA's kanaler. Det er en praksis, som har fundet sted ved siden af den støtte, som er ydet af FN og dennes satellit-organer, samt via Den internationale Arbejdsorganisation ILO og de enkelte regeringer.

På forskellig måde har danske andelsorganisationer været engageret i denne hjælpevirksomhed, hvor formålet har været at deltage i opbygningen af andels-virksomheder i u-landene. Deres individuelle bistand har været rettet direkte mod bestemte projekter i Østafrika, men desuden har de gennem deres medlemsskab af ICA været med i et mangesidigt hjælpearbejde, der omfatter en betydelig kreds af u-lande i Asien, Afrika og Latinamerika.

De økonomiske midler hertil er samlet i et såkaldt udviklingsfond under ICAs styrelse. Selv om talrige landes andelsforeninger

har bidraget til dette fond, er det klart, at hjælpevirksomhedens omfang medfører et vældigt dræn i pengemidlerne.

Af denne grund blev der på ICAs verdenskongres i Hamburg fornylig stillet forslag om, at de nationale kooperative organisationer – foruden de midler, der på anden måde tilflyder udviklingsfonden – tilskyndes til at betale 10 pct. til fonden af den totale ydelse, hvormed de på egen hånd iværksætter hjælpeforanstaltninger overfor et eller flere u-lande.

Forslaget blev fremsat i form af en resolution, som på ICAs vegne motiveredes af den norske fællesforenings formand *Peter Søiland*. Han understregede, at det kooperative initiativ i fremtiden ville blive af meget større vægt og værdi, efter at FN og ILO hver på sin måde har fremhævet betydningen af andelsarbejdet som løftestang for den sociale og økonomiske udvikling i u-landene. Større ansvar er hermed blevet pålagt os, enten vi synes om det eller ej, sagde Søiland, og derfor må medlemsorganisationerne tage de nødvendige skridt til at udstyre ICA med

Kontakt med Tanzanias andelsbevægelse

For nylig fik FDBs hovedkontor i Albertslund et spændende besøg fra det i kooperativ virksomhed på forskellige felter stærkt engagerede østafrikanske land, Tanzania. Landets minister for landbrug og andelsanliggender, mr. *D. N. M. Bryceson*, ledsaget af direktør *M. R. Naburi* fra Tanzania Sisal Cooperation, mødtes med førstedirektør *Ebbe Groes* og en række andre FDB-folk for at drøfte en række samarbejds-muligheder.

Besøget fra Tanzania var en direkte fortsættelse af nogle forhandlinger, som direktør *Thorkild Bie* (FDB-fabrikker Viby J.) og

underdirektør *Gunnar Christensen* (vareafdeling A) indledte i juli i den østafrikanske stat.

Drøftelserne i FDBs hovedkontor omfattede blandt andet et projekt om eventuelt partnerskab i en sisalfabrik i Tanzania og mulighed for import af interessante forbrugsvarer via Nordisk Andelsforbund. Mødet i Albertslund var af rent foreløbig art, og der blev ikke truffet beslutninger.

Landbrugsminister Bryceson er eneste hvide i Tanzanias regering, som den berømte *Julius Nyerere* leder. Mr. Bryceson er oprindeligt englænder og var un-

der Verdenskrig II i flyvevåbnet. I 1952 kom han til Tanzania fra nabostaten Kenya som farmer og modtog fem år senere sin første ministerudnævnelse. Han er indvalgt i landets parlament fra en kreds i hovedstaden Dar-es-Salaam.

Under besøget i FDBs hovedsæde udtrykte landbrugsminister Bryceson sin største personlige interesse i en andelspræget udvikling af Tanzanias erhvervsliv og han fremhævede det bidrag, som hertil kan ydes af dansk andelsbevægelse i form af eksperthjælp og forretningsmæssigt samarbejde.

Tanzanias landbrugsminister *D. N. M. Bryceson* (i midten) og direktør *Naburi* fra landets sisal-andelsbevægelse forhandler i FDBs hovedkontor med førstedirektør *Ebbe Groes*.

økonomisk bærekraft til at møde udfordringen.

ICAs resolution blev vedtaget på det nærmeste enstemmigt, efter at præsidenten M. Bonow havde forklaret, at resolutionens udformning ikke forpligter de nationale organisationer til et definitivt bidrag på 10 pct., men at det stadig er deres egen sag at afgøre, hvor megen støtte de vil yde.

På et tidligere stadium af kongressen havde dog både Bonow og en anden svensk delegeret Nils Thedin meget energisk fremhævet betydningen af, at ICA forsynes med de redskaber, som er nødvendige for at ICA kan udføre sine u-lands-opgaver, både når det gælder ekspert-udsendelser og penge.

ICA har den nødvendige indsigt i, hvordan et kooperativt hjælpearbejde i u-landene skal gribes an, og vi må i de nationale organisationer samle os mere effektivt end hidtil om at bidrage til denne opgaves løsning, sagde Bonow.

Han accepterede med tak et forslag fra ILOs repræsentant på kongressen mr. Oriste om, at ILO (Den internationale Arbejdsorganisation i Geneve) og ICA skulle arbejde jævnsides sammen om en række u-landsprojekter.

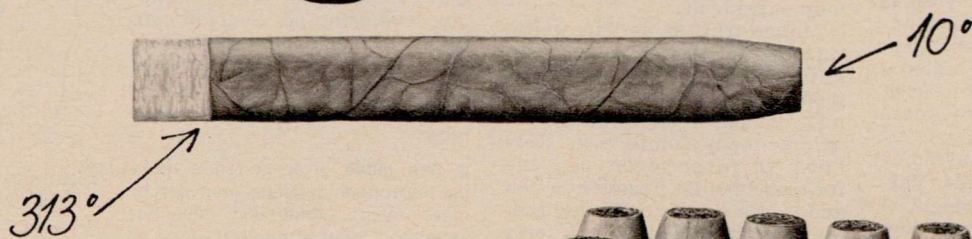
I øvrigt blev der fra østafrikanske delegeredes side udtrykt varm anerkendelse af, at ICA havde besluttet at åbne et regionalt kontor i Tanzania for den øst- og centralafrikanske andelsbevægelse. Alle østafrikanske lande tillægger andelsbevægelsen den største betydning som middel til at fremme befolkningens vilje til selvhjælp, sagde en af Kenyas delegerede mr. Musundi.

Yderligere omtale af ICAs kongres i Hamburg vil fremkomme i næste nummer.

U-landsdelegerede deltagere ved ICAs verdenskongres i Hamburg.

Der går kølig røg af en god brand

NYHED

Tobakken er findelt - den ligger regelmæssigt i hele cerutten. Det gi'r let træk og rolig brand, så De rigtig kan nyde den kølige røg!

535
for 10stk.

60 SLAGS VIRUS parat med EFTERÅRSFORKØLELSEN

Der er desværre intet, jeg kan stille op mod Deres forkølelse, men hvis den udvikler sig til lungebetændelse kan jeg kurere den.

Dette er også i den kommende „sæson“ det mest sandhedskærlige svar, en læge kan give en patient, hvis han „kun“ er forkølet.

Selv om der hvert år bringes cirka 500 nye medicinalvarer på markedet, findes der endnu ingen medicin, som effektivt kan bekæmpe en ganske almindelig forkølelse. (NB! i denne artikel er der ikke tale om influenza). Den lille-bitte virus, der får næsen til at løbe og halsen til at svulme op, er stadig ubesejret.

Lægevidenskaben har dog de sidste fem-ti år gjort visse fremskridt i kampen mod forkølelsen. De senere års forskning har således afsløret, at forkølelsen skyldes tres forskellige virusarter. Det er mange flere, end eksperterne på forhånd regnede med, og netop det store antal gør det kompliceret at finde frem til en effektiv vaccine. En sådan er forskernes fremtidsmål, men der vil formodentlig endnu gå lang tid, ja mange år, før der kan sættes effektivt ind.

I mellemtiden må vi trøste os med, at forkølelse ikke synes at være så smitsom, som først antaget. Hvis et familiemedlem bliver smittet, er der således kun 10-20 procent chance for, at forkølelsen breder sig til andre i familien.

Mange af de gamle husråd er slet ikke så tossede endda. Varme drikke virker lindrende på en tør, kedelig hoste, og man kan også få det bedre ved at tage en stor sweater på og krybe langt ned under dynen. Men: det kurerer ikke forkølelsen. Magnyler og andre tabletter har heller ikke helbredende virkning. Tabletterne slår feberen ned, så søvnen bliver bedre og sundere.

Mange ynder også i forkølelssituationer at fylde sig med ascorbinsyretabletter og andre vitaminpiller. Men det kan De godt spare. Det har i hvert fald hidtil været umuligt for forskerne at påvise, at ascorbinsyre hjælper en snus.

Hvor stor er chancen for, at et enkelt familiemedlem kan smitte alle de andre?

De mest effektive forholdsregler mod forkølelse er absolut dem, der træffes mod overhovedet at blive smittet. Her gælder det først og fremmest om at holde sig forkølede personer fra livet. Hvis man sidder i normal afstand og sludrer med én, der plages af forkølelse, er der stor sandsynlighed for at blive smittet. Et par dage efter, når inkubationstiden er udløbet, vågner man så op en morgen med tilstoppet næse og må surt erkende, at den halvårige forkølelse har indfundet sig.

Når man først er nået så langt, må det anbefales at bruge engangsservietter. Der kan ligge en hel forkølelsesepidemi gemt i et mange gange benyttet, vådt lommeterklæde.

Mange tror, at de kan smitte sig selv ved til stadighed at bruge det samme lommeterklæde, men det er næppe muligt. Legemet danner hurtigt antistoffer mod denne bestemte virus. Derimod vil to personer, den ene for eksempel let forkølet og den anden svært angrebet, muligvis kunne smitte hinanden, da deres snue næppe skyldes det samme forkølelsesvirus. Man skal således være lidt forsigtig med at bruge bemærkningen: – *Ah skidt, jeg er forkølet i forvejen.*

Antistofferne i legemet beskytter mod en bestemt forkølelsesvirus fra nogle måneder helt op til livstid. Normalt vil antistofferne være aktive mindst i et års tid.

De pinsler, man gennemgår ved en række forkølelser, skulle således give en vis beskyttelse

senere hen i livet. Her er nok årsagen til, at antallet af forkølelser falder med alderen, og at de 1-7 årige er den gruppe, der plages mest af snue. Små børn har ikke så mange antistoffer.

– Men det er et meget åbent spørgsmål, da vi ikke ved, om der hele tiden kommer nye vi-

Kan man helbrede eller forebygge forkølelse ved at spise C-vitaminer?

rus til, eller om de skifter karakter. Måske bliver de ældre også i mindre grad forkølet, fordi de ikke har en så intim kontakt med små børn, siger overlæge Carl Heinrich Mordhorst, Statens Seruminstitut på Amager. Vi kan heller ikke give nogen forklaring på, hvorfor man måske slipper fri af forkølelser i et helt år for så næste vinter at blive forkølet to-tre gange.

Der er tre former for forkølelse:

● Den milde giver rindende næse og tilstoppede luftveje, men der er ingen temperaturstigning eller hovedpine. I løbet af nogle få dage er det hele overstået.

● Den middelsvære forkølelse varer længere, op til en uges tid, og efterfølges af lidt kulderystelser og feber.

● Den svære forkølelse har disse symptomer endnu mere udtalte og patienten må gå i seng. Et sådant angreb kan vare helt op til et par uger, og mange tror fejlagtigt, at de har influenza.

Hvordan forkølelsen udvikler sig, afhænger dels af den enkelte persons modstandskraft, dels af, om der sætter bakterieangreb ind,

efter at virus'et har banet vejen. Man kan godt i forvejen have bakterier i næsen, og de tager så rigtig fat, når virus'et har gjort cellerne syge og lidet modstandsdygtige.

Måske kan bakterier også selvstændigt fremkalde forkølelse. Det kan ikke afvises 100 procent, men hvis det er tilfældet, vil bakterier dog kun være skyld i få procent af det samlede antal forkølelser.

Der findes i alt cirka 100 forskellige slags virus, som angriber luftvejene. De 60 deciderede forkølelsesvirus koncentrerer sig om de øvre luftveje – næsen og halsen. De farligere virus går i dybden og angriber de nedre luftveje, bronkierne og lungerne, og kan fremkalde lungebetændelse og bronkitis. Influenzavirus for eksempel angriber dog hele luftvejssystemet.

Virusarterne er parasitter, der lever af cellerne, som beklæder luftvejene. Når virus'et angriber cellerne, reagerer luftvejene med forkølelssymptomer som snue, hævede slimhinder, hoste og opspyt. Det er de hævede slimhinder, (forøget blodtilførsel) der tilstopper næsen.

Den rindende næse skyldes et cellesekret, en vandig væske, der udsendes fra cellerne, når de løsnes på grund af virusangrebet. En mængde frigjorte viruspartikler flyder med denne væske ud og sørger for „virus-

Kan to forkølede personer smitte hinanden?
Bliver man hurtigere rask, hvis man går i seng?

familiens“ yderligere udbredelse.

Det er ikke mere end en halv snes år siden, at forskere første gang i et elektronmikroskop betragtede et forkølelsesvirus. Det er meget lille, for eksempel tre-fem gange mindre end et influenza-virus. Hvis man lægger en halv million eksemplarer i en række, måler de en millimeter. Hvert virus består af en kerne indeholdende de arvelige egenskaber samt en beskyttende kappe. Det er den, som afgør arten af de antistoffer, som organismen danner.

Virus'et snylter 100 procent på cellen, som langsomt dræbes, og herved skaffes der energi til

virusformeringen. En ny generation dannes på mindre end 24 timer. De små snyltere er enormt aktive og energiske. De kan således også trænge ind i en bakterie. Det sker ved, at virus'et sætter en hale fast på bakterievæggen og ved hjælp af et enzym „borer“ hul. Derefter sprøjtes en slags syre, der danner en ny virus, ind i bakterien.

Hvis et virus trænger ind i en menneskecelle, forsøger cellen at danne et antistof. Den lader sig ikke uden videre ødelægge, men søger oplysninger i et righoldigt „bibliotek“ om, hvordan fjenden skal bekæmpes. I dag ved vi kun, at der findes et proteinstof i cellerne, *interferon*, der kan ødelægge virus, og det er nok først og fremmest til den slags stoffer, vi skal sætte vores lid i bekæmpelsen af virussygdommene. Endnu findes der kun et 100 procent effektivt middel, nemlig varme. Hvis virus udsættes for temperaturer op til 60 grader, vil det hurtigt dræbes.

Til tider sker det også, at cellen og virus'et finder ud af en form for sameksistens. Vi går da til stadighed med virus i os. Virus'et kan måske passere gennem ti led, inden forkølelsen bryder ud. Det sker først, når vi ikke længere er tilstrækkeligt modstandsdygtige – som for eksempel i efterårs- og vintermånederne.

Så hvis De pludselig en morgen vågner med alle tiders forkølelse, behøver De ikke nødvendigvis at skule ondt efter en hostende nabo eller arbejdskammerat. Måske har De længe gået med en „indkapslet“ forkølelsesvirus.

Det er herligt at være i stue med en Golf-ryger

han betaler lidt ekstra for at få noget meget bedre

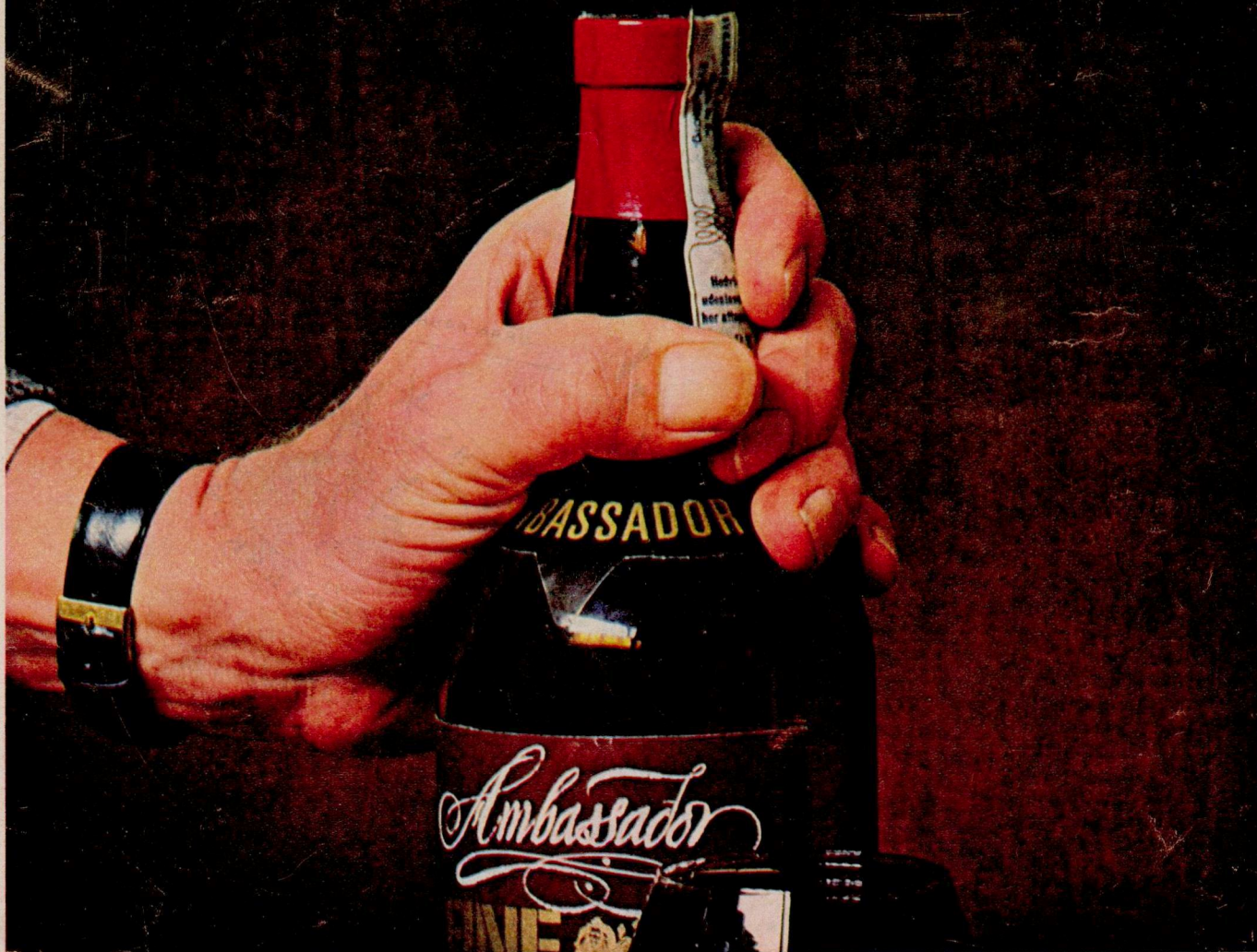
Hvorfor? Fordi de udvalgte tobakker i GOLF's indlæg, omblad og dæks behandles efter cigarfabrikkernes gamle, fine traditioner. Det er der mange, der har sans for. Smag GOLF - den er ærligt sin pris værd.

Samvirke 42. årgang

Chefredaktør: EGGERT NIELSEN, ansvarshavende. Medarbejdere: Kaj Christiansen, Pia Egholm, Poul Poulsen, Ellen Munkgaard Rasmussen, Vibeke Ramsing, Otto Riis, redaktionschef. Redaktionens adresse: Roskildevej 65, 2620 Albertslund, tlf.: 64 88 11, udenbys: (01) 64 88 66. Udgiver: Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger. Tryk: Egmont H. Petersen, Gutenberghus. Samvirke påtager sig intet ansvar for manuskripter, fotografier og tegninger der uopfordret indsendes.

Det er altid
Ambassador-tid...

Hygge for to - eller flere? Ambassador portvin, sherry, madeira eller den mouserende Ambassador - altid en festlig optakt til en dejlig middag eller en slap-af-drink ved TV-tid. Prøv også Ambassador portvin, sherry og madeira i den populære MEDIUM-SERIE - det er Ambassador, når den er bedst - og billigst!

BRUGSEN